

Innst. S. nr. 282

(2002–2003)

**Innstilling til Stortinget
fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen**

St.meld. nr. 39 (2001–2002)

**Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om opp-
vekst- og levekår for barn og ungdom i Norge**

INNHold

1.	Sammendrag	5
1.1	Verdier, utfordringer og mål	5
1.1.1	Bakgrunn	5
1.1.2	Sentrale utfordringer	5
1.1.3	Verdier og mål	6
1.2	Utforming og organisering av barne- og ungdomspolitikken	7
1.2.1	Grunnlag og retning	7
1.2.2	Samspill og samordning	7
1.2.3	Satsingsområder og tiltak fremover	7
1.3	Barns og ungdoms deltakelse og innflytelse	8
1.3.1	Satsingsområder og tiltak fremover	8
1.4	Familie og oppvekst	9
1.4.1	Satsingsområder og tiltak fremover	9
1.5	Trygge og inkluderende lokalmiljø	10
1.5.1	Ansvarliggjøring og inkludering	10
1.5.2	Satsingsområder og tiltak fremover	10
1.6	Skole og utdanning	12
1.6.1	Satsingsområder og tiltak fremover	12
1.7	Kultur og medier	14
1.7.1	Den kulturelle dimensjonen	14
1.7.2	De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene	15
1.7.3	Satsingsområder og tiltak fremover	15
1.8	Helse og sosiale forhold	16
1.8.1	Satsingsområder og tiltak fremover	16
1.9	Arbeid og bolig	18
1.9.1	Satsingsområder og tiltak fremover	18
1.10	Ungdomssatsing i distriktene og i større byer	18
1.10.1	Gode oppvekstvilkår over hele landet	18
1.10.2	Innsats rettet mot ungdom i distriktene	18
1.10.3	Innsats rettet mot ungdom i større bysamfunn	19
1.10.4	Satsingsområder og tiltak fremover	19
1.11	Internasjonal kontakt og samarbeid	20
1.11.1	Satsingsområder og tiltak fremover	20
1.12	Økonomiske og administrative konsekvenser	21
2.	Komiteens merknader	21
2.1	Verdier, utfordringer og mål (jf. pkt. 1.1 i innstillingen)	22
2.2	Sentrale utfordringer (jf. pkt. 1.1.2)	22
2.3	Verdier og mål (jf. pkt. 1.1.3)	24
2.4	Grunnlag og retning (jf. pkt. 1.2.1)	24
2.5	Satsingsområder og tiltak fremover (jf. pkt. 1.2.3)	24
2.6	Barns og ungdoms deltakelse og innflytelse (jf. pkt. 1.3)	25
2.7	Familie og oppvekst (jf. pkt. 1.4)	26
2.8	Trygge og inkluderende lokalmiljøer (jf. pkt. 1.5)	28
2.9	Skole og utdanning (jf. pkt. 1.6)	29
2.10	Kultur og media (jf. pkt. 1.7)	32
2.11	Helse og sosiale forhold (jf. pkt. 1.8)	34
2.12	Arbeid og bolig (jf. pkt. 1.9)	36

2.13	Ungdomssatsing i distriktene og i større byer (jf. pkt. 1.10)	37
2.14	Internasjonal kontakt og samarbeid (jf. pkt. 1.11)	38
2.15	Økonomiske og administrative konsekvenser (jf. pkt. 1.12)	38
3.	Forslag fra mindretall	38
4.	Komiteens tilråding	39

Innst. S. nr. 282

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

St.meld. nr. 39 (2001-2002)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Verdier, utfordringer og mål

1.1.1 Bakgrunn

De aller fleste barn og unge lever i trygge og gode økonomiske kår. Velstand er imidlertid ikke ensbetydende med å trives og å ha det godt. For enkelte preges hverdagen av utrygghet og ensomhet. Omsorgssvikt, vold, mobbing, rusmiddelmisbruk, vansker med å strekke til på skolen og problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet er også en del av virkeligheten for noen. For å gripe fatt i utfordringene legger Regjeringen frem en helhetlig melding om barne- og ungdomspolitik. Utgangspunktet er vårt ansvar for egne liv og medansvar for fellesskapet. Gjennom barne- og ungdomspolitikken ønsker Regjeringen å synliggjøre foreldreansvaret og utfordre de mange gode krefter blant barn og unge til deltakelse og samfunnsansvar. Og de voksne utfordres til å slippe til de unges egne ressurser.

Målet er å bidra til en barne- og ungdomspolitik som skaper en trygg, meningsfull og utviklende hverdag for flere. For å sikre dette må samarbeidet og samspillet mellom foreldre, offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner styrkes og videreutvikles. Det må stimuleres til verdibevisste valg, frivillig innsats, medansvar og foreldreskap. Å bedre barns og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnslivet er viktig.

Meldingen er en oppfølging av Stortingets behandling av St.meld. nr. 17 (1999-2000) Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet, jf. Innst. S. nr. 215 (1999-2000) og St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjamningsmeldinga, jf. Innst. S. nr. 222 (1999-2000) hvor Stortinget fattet følgende vedtak:

- "Stortinget ber Regjeringen legge fram en stortingsmelding om en helhetlig ungdomspolitik" (vedtak 13. juni 2000 i forbindelse med St.meld. nr. 17)
- "Stortinget ber Regjeringen legge fram en stortingsmelding om fordeling av levekår for barn og unge i Norge" (vedtak 14. juni 2000 i forbindelse med St.meld. nr. 50)

Gjennom FNs barnekonvensjon har Norge forpliktet seg til å fremme barns og ungdoms rettigheter på en rekke områder. Dette er også et viktig grunnlag for meldingen.

Regjeringen har også lagt frem en stortingsmelding om barne- og ungdomsvernet, St.meld. nr. 40 (2001-2002).

1.1.2 Sentrale utfordringer

Det er flere utfordringer som må tas hensyn til ved utforming av en fremtidig barne- og ungdomspolitik:

- Endringer i levekår, familiestørrelse, flere samlivsbrudd, økt kommersialisering og seksualisering, nye og større rusutfordringer, en ny kommunikasjonsvirkelighet og en sterkere grad av organisering av fritiden stiller nye krav til det offentlige, frivillig sektor og har gjort foreldrerollen viktig på en ny måte. Kravene til foreldres deltakelse, økonomiske støtte og oppfølging av egne barn både i forhold til skole, utdanning og fritidsaktiviteter kan være med på å forsterke skillene mellom barn og unge med foreldre som gir tilstrekkelig støtte og hjelp, og de som har foreldre som av ulike grunner ikke har mulighet til å følge opp i samme grad.
- Utdanning er viktigere i dag enn noen gang tidligere, både for den enkelte og som drivkraft for samfunnsutviklingen. Utdanning er avgjørende som premiss for å ha individuelle valgmuligheter senere i livet. Å sikre barn og unge lik rett og like-

verdige muligheter til utdanning og kvalifisering er en sentral utfordring i barne- og ungdomspolitikken. I sammenheng med dette er det også viktig at det opprettholdes en fleksibilitet i utdanningssystemene som gjør det mulig for unge mennesker å revurdere tidligere valg. Det bør bli økt fokus både på mangfold og kvalitet i utdanningstilbudet.

- Trygghet i familien er en forutsetning for en god personlig utvikling. Familien er barnets første og viktigste omsorgssted. Familien bygger trygghet, identitet og praktiserer verdiformidling. Derfor må det investeres her. Å styrke det varige samliv og familien og gi foreldre mulighet til å være aktive og positive voksenmodeller er både en privat og offentlig hovedutfordring i årene som kommer. Foreldrene må være tydelige og verdibevisste. Ekteskapet gir den beste og mest stabile samlivs- og familieramme for barns oppvekst. Men der foreldrene velger andre løsninger må det skapes en politikk som støtter opp om trygge og varige samliv. En må selv få velge samlivsform. Men i det mangfold av familietyper som finnes, må det være en rimelig sammenheng mellom rettighetskrav og plikter. Denne Regjeringen vil ha fokus på barns beste i samlivsdebatten.
- Venner og jevnaldrende har også en sentral rolle i barns og ungdoms liv. Fellesskapet mellom jevnaldrende danner basis for samværsformer, interesser og aktiviteter. Her foregår læring og utprøving som det ofte ikke er mulig å få til sammen med voksne. Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og møteplasser spiller en sentral rolle både som verdiarena og i forhold til å utvikle samfunnsbevissthet og ansvarsfølelse. Her "utdannes" opinionsledere og rollemodeller som kan prege ungdomsmiljøene positivt. Samtidig finnes det ungdomsgrupper preget av negative verdier og normsett. En hovedutfordring ved utforming av fremtidens politikk for barn og unge er å legge til rette for arenaer og møteplasser som kan styrke en positiv identitetsutvikling og gi muligheter for deltakelse og innflytelse. Det er tid for å løfte frem det personlige ansvar, dugnadsånden og gi den frivillige sektor bedre arbeidsvilkår.
- Medier er en sentral del av barns og unges hverdag. De nye, interaktive kommunikasjonsmidlene og mulighetene har innvirkning på hele oppveksten, både gjennom tidsbruk, ved verdiformidling og som referanse for identitetsskaping. Forskning viser at massemediene i større grad enn tidligere vektlegger individualistiske og materielle verdier. Det har skjedd endringer innholdsmessig i forhold til hva som defineres som det gode liv og hvilken type personer som fokuseres og bygges opp som forbilder. Økt kommersialisering, kjøpepress og reklame er trolig også med på å forsterke egosentriske holdninger og atferd. Parallelt ser vi en tiltagende tendens til å seksualisere barns og unges hverdag. Dette er utviklingstrekk som stiller oss overfor grunnleggende verdivalg og utfordringer i forhold til å bekjempe likegyldighet, til å ta vare på

barndommen, menneskeverdet og våre fellesskapsverdier.

- Et annet viktig trekk ved dagens samfunn er knyttet til globalisering. Økt mulighet for tettere kontakt og utveksling av ideer, erfaringer og handlingsmønstre på tvers av geografiske, kulturelle og språklige skillelinjer gir grunnlag for fornyet identitet. For unge mennesker skjer dette på mange måter; gjennom utdanning, medier, reiser og personlige kontakter. For at den økte globaliseringen skal kunne fungere positivt, er det en utfordring å bidra til en demokratisk utvikling, påvirkningsmuligheter og etisk refleksjon og gjennom dette øke barns og unges muligheter til å realisere sine evner og mål. Dette er utfordringer vi også må ta gjennom et økt internasjonalt samarbeid.
- Barn og unge deler ikke opp virkeligheten i administrative sektorer eller faglig begrunnede ansvarsområder. En aktiv offentlig politikk overfor barn og unge må på alle nivå reflektere et helhetssyn og ta utgangspunkt i enkeltmenneskets og gruppers behov. En utfordring for fremtidens politikk overfor barn og unge er å sikre helhet og tydelige prioriteringer i tjenester og tilbud. Dette skal utløse og styrke det mangfold som i dag finnes av frivillig innsats, initiativ og medansvar.

1.1.3 *Verdier og mål*

I utformingen av barne- og ungdomspolitikken vil Regjeringen legge vekt på å sikre gode levekår for alle. Politikken for barn og unge skal ha sin verdiforankring i de samme prinsipper som bør gjelde for det norske samfunnet generelt; respekt for menneskeverdet, likeverdstankegangen, solidaritet med de svake, verdsetting av personlig ansvar og medansvar for fellesskapet, frihet for enkeltmennesket, familien som trygghets-, verdi- og læringsfellesskap, toleranse, respekt for mangfold og annerledeshet, valgfrihet og ytringsfrihet. Mennesket, både voksne og barn, har så vel materielle som åndelige behov.

I balansen mellom individualitet og fellesskap må barne- og ungdomspolitikken vektlegge både valgfrihet for den enkelte og ansvar for andre. I fremtidens politikk overfor barn og unge er det også avgjørende å stimulere til engasjement og deltakelse, og gi mulighet for kritisk dialog og reell ytringsfrihet. Barns og unges aktive engasjement er avgjørende for å sikre et levende demokrati.

Regjeringens overordnede mål for barne- og ungdomspolitikken er å stimulere til:

- gode og trygge oppvekstvilkår med plass for mangfoldet
- en aktiv familiepolitikk som gir barn en god start
- mulighet til selvstendighet og egenutvikling
- medansvar og innflytelse over eget liv og i samfunnet
- solidaritet, ansvar og respekt for andre

På bakgrunn av de store endringene på det familiepolitiske området har Regjeringen lagt frem en egen mel-

ding om familiepolitikken (St.meld. nr. 29 (2002-2003)).

1.2 Utforming og organisering av barne- og ungdomspolitikken

1.2.1 Grunnlag og retning

Et overordnet prinsipp for utforming og organisering av barne- og ungdomspolitikken er å sikre at barn og ungdoms behov og interesser settes i sentrum og at det stimuleres til medansvar. Den offentlige politikken må bygge på et helhetssyn, og bidra til at barns og unges interesser blir ivaretatt innenfor alle samfunnssektorer og på alle forvaltningsnivå.

Oppgave- og ansvarsdelingen i barne- og ungdomspolitikken stiller store krav til samarbeid og samordning, både på de enkelte forvaltningsnivå og mellom forvaltningsnivåene. Arbeid og oppgaver som berører barn og ungdom er i dag spredt mellom forskjellige instanser i forvaltningen, og mellom ulike forvaltningsnivå. De fleste departementene har oppgaver som berører barns og ungdoms oppvekst- og levekår, enten direkte eller indirekte.

Regjeringen ser det som en sentral oppgave å legge til rette for et godt samarbeid mellom de mange aktørene i barne- og ungdomspolitikken. De offentlige satsingene for å bedre barns og ungdoms oppvekstmiljø krever et nært samspill mellom sentrale og lokale krefter.

Det er viktig at lokale myndigheter legger opp et planmessig arbeid for å styrke oppvekstmiljøet og trekker med det frivillige organisasjonsliv. En må se sammenhengen mellom det offentlige arbeidet og innsats i regi av frivillige organisasjoner og grupper. Regjeringen ønsker at kommunene skal ta initiativ til dialog og samarbeid med barn og ungdom, med frivillige organisasjoner og grupper, med foreldre og andre ressurspersoner - og gjennom et slikt samarbeid komme frem til en strategi eller plan for hvordan en i fellesskap kan bedre oppvekstmiljøet lokalt.

FNs konvensjon om barnets rettigheter utgjør et viktig grunnlag for barne- og ungdomspolitikken. Regjeringen har fremmet en proposisjon om innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov (Ot.prp. nr. 45 (2002-2003)). Her foreslås å inkorporere barnekonvensjonen i norsk lov gjennom menneskerettsloven. Det foreslås lovendringer som vil synliggjøre barnekonvensjonens bestemmelser i lovgivningen på en bedre måte.

1.2.2 Samspill og samordning

Det er en utfordring å utnytte eksisterende ressurser i forvaltningen i et felles og varig løft for et bedre oppvekstmiljø. For å sikre dette er det behov for bedre samspill mellom forvaltningsnivåene, og for økt samarbeid og samordning på de enkelte forvaltningsnivå. Det er òg behov for styrket dialog og samarbeid med barn og ungdom, foreldre og frivillig sektor.

Siden Statens barne- og ungdomsråd ble nedlagt i 1986 har det ikke eksistert noe bredt sammensatt råd på sentralt nivå, som har arbeidet med spørsmål som gjelder oppvekstmiljøet for barn og unge på bred basis.

Regjeringen vil ikke foreslå at det etableres et nytt samarbeidsråd, men vil videreutvikle dialogen og samarbeidet gjennom eksisterende fora, både i regi av frivillige organisasjoner og fag- og forskningsmiljøer. Det er av særlig betydning at de ulike fagdepartementene har en god dialog med representanter for barn, ungdom og foreldre.

Regjeringen vil òg legge vekt på å bedre samarbeidet mellom departementene, blant annet for å sikre at statlige myndigheter kommer med klare og entydige signal overfor kommunesektoren.

1.2.3 Satsingsområder og tiltak fremover

I meldingen drøftes oppgave- og ansvarsdelingen i barne- og ungdomspolitikken. Koordinering og samarbeid mellom forvaltningsnivåene står sentralt. Et gjennomgående tema er behovet for økt samspill mellom offentlige myndigheter, barn og ungdom, foreldre og frivillige organisasjoner. Videre drøftes betydningen av en lokal planlegging som ivaretar barns og ungdoms interesser på en bedre måte. Offentlig informasjon til barn og ungdom, samt behov for kunnskapsutvikling og forskning på barne- og ungdomsområdet er andre tema som drøftes i meldingen.

Når det gjelder utforming og organisering av barne- og ungdomspolitikken, foreslår Regjeringen følgende tiltak:

- FNs barnekonvensjon. Regjeringen vil fremme en proposisjon om innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov.
- Økt samspill og samarbeid mellom myndighetene og frivillig sektor - herunder barn, ungdom, foreldre og frivillige organisasjoner. Regjeringen vil styrke og videreutvikle dette samarbeidet på statlig nivå, og kommuner og fylker oppfordres til å gjøre det samme.
- Strategi for bedring av oppvekstmiljøet lokalt. Kommunene oppfordres til å ta initiativ til dialog og samarbeid med barn og ungdom, med frivillige organisasjoner og grupper, med foreldre og andre ressurspersoner - og gjennom et slikt samarbeid komme fram til en strategi eller plan for hvordan en i fellesskap kan bedre oppvekstmiljøet lokalt.
- Økt fokus på tverrdepartementalt samarbeid. Arbeidet med samordning departementene imellom skal videreutvikles og tydeliggjøres, blant annet for å sikre at statlige myndigheter kommer med klare og entydige signal overfor kommunesektoren.
- Kontakt og samarbeid mellom statlige og lokale myndigheter. Sentrale myndigheters kontakt og samarbeid med regionale og lokale myndigheter på barne- og ungdomsområdet skal videreutvikles. Dette skal skje gjennom jevnlig konferanser og møter, samarbeid om kompetanseoppbygging, forsøks- og utviklingsarbeid og gjennom informasjonsutveksling og dialog.
- Kompetanseoppbygging. Det vil bli lagt økt vekt på kompetanseoppbygging overfor de som arbeider med barne- og ungdomsspørsmål på lokalt

nivå. Formidling av gode erfaringer fra lokalt arbeid vil stå sentralt, sammen med videre- og etterutdanning.

- Støtte til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid. Det vil fortsatt bli gitt støtte til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid på barne- og ungdomsområdet, som kommunene kan lære og bli inspirert av. Kunnskap om lokalt arbeid er også viktig for videreutvikling av den statlige barne- og ungdomspolitikken.
- Barne- og ungdomskommune. For å stimulere flere kommuner til å utvikle en god barne- og ungdomspolitikkk vil Barne og familiedepartementet årlig utpeke en barne- og ungdomskommune. Dette skal være en kommune der barn og ungdom har innflytelse og som har utmerket seg gjennom et helhetlig, godt og langsiktig arbeid for å bedre oppvekstmiljøet.
- Årlig konferanse for kommunesektoren om barne- og ungdomspolitikkk. I tilknytning til utpeking av årets barne- og ungdomskommune vil det bli arrangert en fast årlig konferanse om barne- og ungdomspolitikkk for kommunesektoren, rettet mot politikere, kommuneansatte og representanter for barne- og ungdomsmiljøene. Konferansen vil bli arrangert fortrinnsvis i den utvalgte kommunen eller i regionen. Et viktig siktemål vil være å sette søkelys på lokalt samarbeid og samspill for å bedre oppvekstmiljøet.
- Konferanser og møter om barne- og ungdomspolitikkk. I tillegg til en fast årlig konferanse vil det fortsatt bli arrangert andre konferanser, samlinger og møter om barne- og ungdomspolitikkk - rettet mot fagfolk, politikere, foreldre, frivillige organisasjoner og barne- og ungdomsmiljøene.
- Bedre koordinering av det lokale barne- og ungdomsarbeidet. Regjeringen mener det er viktig at arbeidet med barn og unge koordineres, og at noen har hovedansvaret for en slik koordinering. Kommunene må imidlertid stå fritt til å organisere dette arbeidet slik de ønsker, for eksempel ved at en person eller en etat tillegges dette ansvaret. Videre bør alle kommuner organisere seg på en slik måte at samarbeidet mellom etater og tjenester for barn og ungdom er godt sikret.
- Lokal planlegging. Kommunene oppfordres til å ta bedre hensyn til barns og ungdoms interesser gjennom det lokale planarbeidet. Oppfølgingen av ordningene som er etablert for å sikre barns og ungdoms interesser - Rikspolitiske retningslinjer og barnerepresentantordningen - må bli bedre. Regjeringen vil blant annet gjennom oppfølging av Planlovutvalget bidra til å styrke rammene rundt lokal planlegging for barn og ungdom. Kommunene oppfordres til å sikre barn og ungdom økt deltakelse og innflytelse i lokal planlegging.
- Informasjon til barn og ungdom. Koordineringen av offentlig informasjon rettet mot barn og ungdom må bli bedre. Barne- og familiedepartementet vil legge til rette for økt samarbeid på statlig nivå om informasjon til barn og unge. Ungdomstorget vil være det sentrale knutepunktet i Regjeringens

videre satsing på ungdomsinformasjon på Internett. Dialogen med ungdomsmiljøene om videreutviklingen av det statlige informasjonsarbeidet rettet mot barn og ungdom skal styrkes.

- Det lokale informasjonsarbeid. Dialogen med kommuner og fylker for å stimulere til videreutvikling av informasjonsarbeidet rettet mot barn og ungdom skal styrkes. Det er et mål å sikre at alle kommuner og fylker tilrettelegger for god informasjon til barn og ungdom.
- Styrket forskning på barne- og ungdomsområdet. Regjeringen vil stimulere til en bred anlagt barne- og ungdomsforskning, både gjennom forskningsbevilgninger og gjennom kontakt og dialog med forskningsmiljøene. Siktemålet er å få til en nødvendig og langsiktig styrking av forskningsinnsatsen, som grunnlag for utvikling av en bedre barne- og ungdomspolitikkk.

1.3 Barns og ungdoms deltakelse og innflytelse

1.3.1 Satsingsområder og tiltak fremover

I meldingen drøftes barns og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet - og rammene og muligheten for dette på ulike forvaltningsnivå. Arbeidet i kommunene gis særskilt omtale. Betydningen av økt deltakelse både i politiske prosesser og beslutninger og på de ulike arenaer der barn og ungdom ferdes, fremheves. Både offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner oppfordres til å tilrettelegge for økt innflytelse fra barn og ungdom. Dette betyr ikke at barn og ungdom skal ta avgjørelser for viktige samfunnsområder helt på egen hånd, men at det skal tas hensyn til deres ideer, tanker og forslag både ved planlegging, politikkkutforming og i det daglige arbeidet på ulike arenaer.

I det videre arbeidet med å sikre barn og ungdom deltakelse og innflytelse er det viktig at både statlige og kommunale myndigheter følger opp. Barne- og familiedepartementet har et særlig ansvar for å følge opp helheten i det videre arbeidet, og for å ta initiativ som kan styrke det tverrdepartementale samarbeidet. En god oppfølging forutsetter at også fylkene og kommunene følger opp gjennom praktisk arbeid på lokalt nivå.

En viktig utfordring fremover er å stimulere til at antallet kommuner med systematisk medvirkning fra barn og ungdom øker, og at dette blir en viktig og ordinær del av arbeidet i kommunene. Etter hvert som kommunene vinner erfaringer vil det være interessant å se om de mål som er satt nås, og hvilke resultat arbeidet gir på lang sikt, både for de unge som deltar og for kommunene. En sentral problemstilling er hvilken betydning deltakelse i slikt arbeid har for ulike grupper av barn og unge, både i barndommen og i mer voksen alder. Videre vil det være interessant å få belyst hvilken betydning barn, og ungdoms deltakelse og innflytelse har for planlegging og politikkkutforming i kommunene på sikt.

For å sikre et godt arbeid lokalt er det også av betydning med fortsatt idé- og erfaringsutveksling mellom barn og ungdom fra ulike kommuner. Et viktig siktemål er å styrke og videreutvikle det lokale arbeidet, og

sikre barn og ungdom økt innflytelse på hvordan arbeidet skal legges opp i egen kommune.

Når det gjelder barns og ungdoms deltakelse og innflytelse, fremmer Regjeringen følgende tiltak:

- Styrket innsats for å sikre barn og ungdom deltakelse og innflytelse. Det skal tas større hensyn til barns og ungdoms ideer, tanker og forslag både ved planlegging, politikkutforming og i det daglige arbeidet på ulike arenaer - både i kommuner, fylker og på statlig nivå.
- Økt dialog med ungdomsmiljøene. Regjeringen vil styrke dialogen med ungdomsmiljøene gjennom mer systematisk direkte kontakt med frivillige organisasjoner og ungdomsgrupperinger.
- Systematisk medvirkning i kommuner. Regjeringen vil stimulere til at antallet kommuner med systematisk medvirkning fra barn og ungdom øker, og at dette blir en viktig og ordinær del av arbeidet i kommunene.
- Midler som barn og ungdom kan disponere selv. Regjeringen vil oppfordre alle kommuner til å avsette noe midler som barn og ungdom kan disponere selv til egne aktiviteter og til bedring av lokalmiljøet.
- Støtte til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid. Det vil bli tatt initiativ til forsøksarbeid med barns og ungdoms innflytelse i politiske beslutninger og prosesser i kommunene.
- Informasjon og erfaringsutveksling. Statlige myndigheter vil også støtte opp om det lokale arbeidet gjennom konferanser og informasjons- og veiledningsmateriell. Blant annet vil det bli utgitt et idéhefte med eksempler fra lokalt arbeid med barns og ungdoms deltakelse og innflytelse. Videre vil det bli tatt initiativ til systematiske evalueringer for å se på erfaringer fra arbeidet med barns og unges medvirkning i kommuner og fylker.
- Ungdomsnettverk og database. Det vil bli stimulert til idé- og erfaringsutveksling mellom barns og ungdom fra ulike kommuner. Dette vil blant annet bli fulgt opp gjennom bygging av nettverk og gjennom etablering av en oppdatert database over ungdomsråd eller lignende innflytelsesorganer i kommunene.
- Økt ungdomsdeltakelse i offentlige råd og utvalg. Kommuner og fylker oppfordres til i større grad å åpne for at ungdom får anledning til å fremme sine synspunkter gjennom deltakelse i råd og utvalg - og på møter i kommunestyre og fylkesting. Videre er det viktig å få hevet ungdomsrepresentasjonen i statlige styrever, råd og utvalg. Departementene oppfordres til å ta hensyn til dette ved oppnevning.
- Bedre kontakt mellom barn, ungdom og politikere. Kommunene oppfordres til å sikre et mer forpliktende samarbeid mellom kommunestyret og ungdomsråd eller lignende innflytelsesorganer for barn og unge. Videre er det av betydning at kommunestyret og kommunale råd og utvalg tilrettelegger for at innbyggerne, også barn og ungdom, kan

fremme spørsmål og synspunkter. Dette kan for eksempel skje gjennom åpen spørretime i tilknytning til møtene.

- Ungdomskontakt. For å sikre ungdom bedre innflytelse over den lokale politikken oppfordres kommunene til å ha en egen ansvarsperson for ungdomskontakt.

1.4 Familie og oppvekst

1.4.1 Satsingsområder og tiltak fremover

Familien har gjennom hele historien vært den viktigste oppvekstarenaen. Slik er det også i dag. Selv om rammene rundt familien og oppfatningen av hva som er en familie har forandret seg, representerer familien fortsatt den viktigste og mest verdifulle rammen rundt oppveksten for barn og unge. Regjeringen har som et av sine hovedmål å styrke familien og foreldrenes rolle i samfunnet. En politikk som satser på å styrke familiens situasjon vil også bidra til å gjøre storsamfunnet bedre å leve i, og vil medvirke til å sikre den oppvoksende generasjon et trygt oppvekstmiljø.

Når det gjelder familie og oppvekst, foreslår Regjeringen følgende tiltak:

- Styrking av familiepolitikken. En egen stortingsmelding om den samlede familiepolitikken vil bli lagt frem i 2003. Her vil det bli fremmet tiltak som styrker familien, ekteskapet og de varige samliv. Meldingen vil også se på barns rettigheter og trygghet i samboerfamilier.
- Økt pappapermisjon. Regjeringen vil bidra til å styrke kontakten mellom småbarnsfedre og deres barn gjennom en økning av pappapermisjonen.
- Kontantstøtten. Regjeringen vil videreføre kontantstøtteordningen, øke beløpet og forbedre muligheten for å kombinere barnehage og kontantstøtten.
- Adopsjonsstøtten. Regjeringen har som målsetting å heve adopsjonsstøtten for familier som adopterer barn fra utlandet.
- Foreldreveiledning. Regjeringen vil videreutvikle arbeidet med foreldreveiledning. Dette vil skje i form av nye veiledningshefter, presentasjon av alt materiell på Internett, veiledningsmateriell til lærere, kompetanseheving av fagfolk og konferanser om temaet. På helsestasjoner vil det bli satt i gang spesielle prosjekt for foreldre med minoritetsbakgrunn som gir informasjon om hva det innebærer å ha barn i Norge.
- Samlivstiltak. Regjeringen vil styrke og utvikle samlivstiltakene til å bli et allment tilbud over hele landet.
- Familievernet. Familievernet skal styrkes blant annet gjennom en systematisk og helhetlig kompetanseutvikling for tjenesten og et økt fokus på barns situasjon.
- Økt satsing på barnehager. Regjeringen vil arbeide for full behovsdekning og lavere foreldrebetaling i barnehagene.

- Ny finansieringsordning i barnehagesektoren. Det innføres en ny finansieringsordning som sikrer likestilling mellom kommunale og private barnehager.
- Kvalitetsutvikling. Satsingen på kvalitetsutvikling i barnehagene videreføres.
- Flerspråklige barn i barnehagene. Regjeringen vil gjennomføre forsøk i utvalgte kommuner med korttidstilbud i barnehage kombinert med norsk-opplæring for foreldre.
- Økt fokus på forebyggende arbeid. Regjeringen vil fokusere mer på forebyggende arbeid i tidlig alder. For å sikre dette er det viktig med økt dialog mellom barnehagepersonale, foreldre, barnevern og andre offentlige tjenester som helsestasjon, skolehelsetjeneste og skoler.
- Barn i familier med lav inntekt. For å forebygge og redusere fattigdom blant barn, er det viktig å styrke foreldrenes arbeidstilknytning. Målrettede forbedringer i offentlige tjenester, blant annet gjennom å legge opp til tverrfaglig arbeid lokalt, og et godt samspill med frivillig sektor, er også viktig. Regjeringen vil stimulere til gode og billige møtesteder for barn og ungdom lokalt, både i privat og offentlig regi. Regjeringen vil arbeide for at ingen barn skal stenges ute på grunn av høy betaling i barnehage eller skolefritidsordning eller egenandeler i grunnskolen. For å sikre en god innsats mot barnefattigdom er det også viktig med et bedre kunnskapsgrunnlag, både om omfang, konsekvenser og vurderinger av offentlig politikk og innsats. Regjeringen vil legge frem en egen tiltaksplan mot fattigdom.

1.5 Trygge og inkluderende lokalmiljø

1.5.1 Ansvarliggjøring og inkludering

Regjeringen ser det som viktig å stimulere til trygge og inkluderende lokalmiljø gjennom samspill mellom offentlige myndigheter, frivillige krefter, foreldre og barn og ungdom selv. Tilgang til gode og billige møteplasser for samvær, utfoldelse og aktivitet står sentralt. Møteplassene må utformes slik at alle barn og ungdommer sikres muligheter til å delta i fellesskapet.

Regjeringen ser det som viktig at det legges opp til økt innsats mot rusmiddelmisbruk i ungdomsmiljøene. En utfordring er å mobilisere barsn og unges evne til å stå imot rusmiddelmisbruk, og å satse på aktiviteter som bidrar til å utsette debutalderen og redusere konsumet.

I arbeidet med å sikre et godt lokalmiljø er det nødvendig at det rettes en særlig innsats inn mot å forebygge og bekjempe problematferd knyttet til vold og kriminalitet i barne- og ungdomsmiljøene.

Innsats mot rasisme og diskriminering er viktig for å sikre et godt oppvekstmiljø lokalt. Alle barn og unge skal ha likeverdige muligheter for deltakelse og engasjement, og det må legges til rette for inkludering og samhandling, både i skole og fritid. I arbeidet med å bekjempe rasisme og diskriminering er engasjement og innsats gjennom frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og ungdomsmiljø av særlig betydning. Det er en

stor utfordring for samfunnet å støtte opp om og videreutvikle det positive engasjementet og drivkraften som finnes i ungdomsmiljøene.

Lokale myndigheter har et viktig ansvar i arbeidet med å tilrettelegge for trygge og inkluderende lokalmiljø. For å sikre en god innsats må kommunene legge opp til et målrettet arbeid gjennom samspill mellom etater og tjenester lokalt og med frivillige krefter. Samspill og dialog med barn og ungdom og med foreldre er av stor betydning. Både statlige og lokale myndigheter har klare utfordringer, blant annet med tanke på faglig innhold og utvikling av innsatsen, og ikke minst unges medinnflytelse.

1.5.2 Satsingsområder og tiltak fremover

Meldingen gir en oversikt over arbeidet for å sikre trygge og inkluderende lokalmiljø. Gode og trygge møteplasser samt innsats for å bekjempe problematferd i barne- og ungdomsmiljøene knyttet til rus, vold, kriminalitet og rasisme står sentralt. Regjeringen ser det som viktig med målrettede satsinger, tydelige holdninger og gode forbilder for å bekjempe negative utviklingstrekk. De positive oppvekstvilkårene som gjelder for de fleste barn og unge, må utvides og styrkes for å fange opp og inkludere de som er i faresonen eller har falt utenfor. For å sikre en god utvikling fremheves betydningen av samspill mellom offentlige myndigheter, frivillige krefter, foreldre og barn og ungdom.

Når det gjelder arbeidet for å sikre trygge og inkluderende lokalmiljø, vil Regjeringen fremme følgende tiltak:

- Møteplasser for samvær og utfoldelse. Det vil bli tatt initiativ til økt samarbeid på tvers av departementsgrensene for å få til en helhetlig satsing på gode møteplasser for barn og ungdom.
- Gode og billige møteplasser i lokalmiljøene. Offentlige tilbud, som fritidsklubber, musikk- og kulturskoler mv., bør være gratis eller tilby deltakelse til svært lav pris. Frivillig aktiviteter som er lagt til offentlige bygg, anlegg og andre arenaer, som kommunale idrettsanlegg eller skolebygg, bør tilbys gode leievilkår slik at aktivitetene blir rimelige å delta på. Kommunene oppfordres til å gi arbeidet med uformelle møteplasser for samvær og kontakt de unge imellom økt prioritet. Møteplasser som er åpne for alle, og hvor prestasjonsnivå eller økonomisk evne ikke stenger for deltakelse, når også barn og ungdom som i liten grad deltar på andre organiserte arenaer i fritiden.
- Funksjonshemmede barn og unge. Gjennom statlige støtteordninger til lokale møteplasser vil det fortsatt bli stilt krav om tilrettelegging for deltakelse og aktivitet for funksjonshemmede barn og unge.
- Kompetanseutvikling i fritidsklubbsektoren. Barne- og familiedepartementet vil stimulere til kompetanseutvikling i fritidsklubbsektoren.
- Frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt. Staten ser det også som viktig å bedre de økonomiske rammevilkårene for frivillig barne- og ungdomsar-

beid lokalt. Det gis blant annet støtte til dette gjennom Frifond-ordningen, som vil bli styrket. Kommunene oppfordres til å gi dette arbeidet økt prioritet.

- Idrettsanlegg. Det bør satses på anlegg i lokalmiljøet som ivaretar barns og ungdoms behov for aktivitet i organiserte og egenorganiserte former. For å bedre tilbudet til barn og ungdom vil anleggstyper som fotballbaner (grus og kunstgress), flerbrukshaller og svømmehaller prioriteres.
- Nærmiljøanlegg. Anleggsgruppen er prioritert. Det er et mål for Regjeringen at barn og ungdom i større grad skal få mulighet til å medvirke i de prosesser hvor aktiviteter og anlegg utformes.
- Handlingsplan mot rusmiddelproblemer. Regjeringen legger høsten 2002 frem en egen handlingsplan mot rusmiddelproblemer. Planen vil vektlegge både forebyggende tiltak og et bedre behandlingstilbud. Barn og unge vil være en prioritert målgruppe.
- Frivillige organisasjoner. Regjeringen vil bidra til en styrking av frivillige organisasjoners innsats og ansvar, herunder øke unge menneskers engasjement i rusmiddelpolitiske spørsmål.
- Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet. Regjeringen vil øke innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet. Det legges opp til en bred og målrettet innsats. Oppfølging av St.meld. nr. 17 (1999-2000) Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet står sentralt. Både styrket forebyggende innsats og klarere ansvars plassering mellom de ulike instanser som møter mindreåriges lovbrudd er nødvendig. Derfor vil Regjeringen arbeide aktivt med å skape et forpliktende samarbeid mellom rettshåndhevere, hjelpeapparat, foreldre og den unge selv, slik at alle unge lovbrøyttere får en reaksjon på sine lovbrudd som kan bidra til ansvarliggjøring og derved åpner mulighet til en positiv utvikling. Fem departementer samarbeider om planen, som gjennomføres over fem år (2000-2004). Fokus rettes blant annet mot bedre tverretattlig/-faglig arbeid lokalt - og økt samspill mellom offentlige myndigheter og barn, ungdom, foreldre, frivillige organisasjoner og grupper.
- Som en oppfølging av St.meld. nr. 17 (1999-2000) Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet tar Regjeringen sikte på å komme tilbake overfor Stortinget våren 2003 om de mer grunnleggende kriminal- og barnepolitiske spørsmålene som barne- og ungdomskriminaliteten reiser.
- Holdningsskapende arbeid i skolen. Regjeringen vil styrke det forebyggende og holdningsskapende arbeid i skolen, blant annet gjennom økt innsats mot mobbing. Som et ledd i dette arbeidet vil Olweus sitt program mot mobbing bli tilbudt alle kommuner (grunnskolen) i løpet av 2003.
- Oppfølgingen av ungdom med alvorlige atferdsproblemer skal styrkes.
- Oppfølging av unge lovovertrедere og kriminelle ungdomsgjenger. Dette skal blant annet skje gjennom

nom raske reaksjoner, effektivisering av straffesaks kjeden, bedre ettervern samt økt bruk av konfliktråd.

- Ungdomskontrakter. Forsøk med Ungdomskontrakter gjennomføres i syv kommuner i Norge i perioden 2001-2003. På basis av erfaringene vil Regjeringen vurdere den videre oppfølgingen.
- Odelstingsproposisjon om barne- og ungdomskriminalitet. Regjeringen vil fremme forslag til styrket innsats mot barne- og ungdomskriminalitet (jf. rapport fremlagt i juni 2001 fra en interdepartemental arbeidsgruppe). Justisdepartementet legger frem en odelstingsproposisjon med forslag som innebærer endringer både i straffeloven, straffeprosessloven og politiloven. Aktuelle forslag som vurderes, blant annet: plikt for barn og foreldre til å møte for politiet for samtale, oppholdsforbud, plikt for politiet til å etterforske lovbrudd begått av barn under 15 år, endringer i reglene om taushetsplikt, konfliktrådsmedling som særvilkår for betingede dommer og påtaleunntakelser, frist for avgjørelser av tiltale spørsmål dersom mistenkte er under 18 år og særskilt hjemmel for at politiets etterforskning skal kunne tjene som forberedelse av saker etter barnevernsloven.
- Handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Regjeringen vil legge frem en ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering i juli 2002.
- Økt innsats i skolen mot rasisme og diskriminering. Regjeringen vil styrke skolens arbeid på området, blant annet gjennom å utarbeide nytt materiell på bakgrunn av elevenes forslag til kjøre-regler for et kulturelt mangfoldig Norge, årlig markering av dagen for avslutning av holocaust (27. januar) samt utdeling av pris til en skole som har utmerket seg i innsatsen mot rasisme og diskriminering.
- Engasjement gjennom organisasjoner og barne- og ungdomsmiljø. Det vil fortsatt bli gitt støtte til innsats og engasjement mot rasisme og diskriminering gjennom barne- og ungdomsorganisasjoner og ungdomsmiljøene.
- Idébanken. Regjeringen vil videreføre Idébanken, som er en støtteordning for flerkulturelle barne- og ungdomsaktiviteter.
- Odelstingsproposisjon om rasistiske symboler. Justisdepartementet legger sommeren 2002 frem en odelstingsproposisjon med forslag om å endre straffeloven § 135 a ("rasismeparagrafen"). Forslaget innebærer at det presiseres i bestemmelsen at også bruk av symboler kan være en straffbar rasistisk ytring. Tydeliggjøringen kan gi barn og unge økte motforestillinger mot å ta i bruk slike symboler.
- Veiledning av kommuner som strir med nasjonalistiske ungdomsmiljø. Det vil bli gitt støtte til veiledning av kommuner for å motvirke rasistisk motivert vold, alvorlige konflikter mellom ungdomsgrupper og splitte nasjonalistiske ungdomsmiljø.

- Oppfølging av ungdom og foreldre. Regjeringen vil bidra til å bedre oppfølgingen av ungdom i nasjonalistiske miljø og deres foreldre, både for å hjelpe ungdom ut av miljøene og hindre rekruttering. Det vil blant annet bli gitt støtte til videreføring av EXIT-programmet.
- Nordisk samarbeid. Norge vil bidra til etablering av et nordisk ekspertforum om rasisme, nynazisme og kriminelle gjenger.

1.6 Skole og utdanning

1.6.1 Satsingsområder og tiltak fremover

Meldingen gir en bred presentasjon og gjennomgang av Regjeringens satsing i forhold til grunnskole og videregående opplæring. Det konstateres at den norske skolen får tilført meget betydelige ressurser, og at det er en meget sterk bemanning i årsverk sett i et historisk og internasjonalt perspektiv.

Norske elever trives stort sett godt på skolen. Dette er imidlertid ikke nok. Tross stor ressursinnsats skårer norske elever middels i basisfagene, sammenlignet med elever i andre land. Norske elevers læringsstrategier er svake, og det er et betydelig omfang av bråk og uro i klassene. Elevene gir nå selv uttrykk for at lærerne krever for lite av dem, både faglig og disiplinært.

Etter gjennomføringen av flere viktige skolepolitiske reformer med hovedvekt på struktur, organisasjon og ressurser, legger Regjeringen nå økt vekt på de mange kvalitative utfordringene som den norske skolen står overfor. Den store utfordringen fremover er å gi elevene både god faglig opplæring, motivasjon til læring og høy sosial kompetanse. Regjeringen ser et godt sosialt miljø, samarbeidsevne, disiplin, god klasseledelse og respekt for lærere og medelever som forutsetninger for gode og varige læringsresultater.

God læring i ung alder er det beste grunnlaget for motivasjon til videre læring senere i livet. Det viktigste i skolens mandat må derfor være å gi alle barn og unge muligheter til å realisere sine evner og talenter. Dette er samtidig skolens viktigste fordelingspolitiske oppgave - det beste tiltaket mot fattigdom og marginalisering i voksen alder er en god grunnutdanning for alle.

De store ressursene og de virkemidlene som skolen har til disposisjon må brukes bedre og mer fleksibelt, både for å styrke elevenes læringsutbytte og å bedre elevenes sosiale kompetanse. Ikke minst er det viktig å legge til rette for at elevene med de svakeste sosiale og/eller faglige læringsforutsetninger får tilfredsstillende opplæring i basisfagene. Også fremmedspråklige elevers læringsresultater gir grunn til bekymring.

Regjeringen vil også bidra til å styrke skolens fysiske miljø og bygningsmessige standard.

I Regjeringens program for modernisering og forenkling av offentlig sektor er utdanning et av de prioriterte områder. De tiltak som beskrives i meldingens kap. 7 skal styrke kvaliteten på tjenestetilbudet, gi økt brukervedvirkning, større frihet, mangfold og ansvar lokalt, og bidra til økt effektivitet i bruken av ressursene. For å følge opp Regjeringens arbeid for modernisering av grunnsopplæringen er det etablert et eget pro-

sjekt i Utdannings- og forskningsdepartementet som skal foreslå forbedringer i forhold til lov og regelverk, finansieringssystemer og kvalitetsutvikling.

Den store utfordringen er altså bedre kvalitet i skolen, bredt definert.

Når det gjelder skole og utdanning, vil Regjeringen fremme følgende tiltak:

- Verdidebatt i skolen. Regjeringen ønsker å styrke verdiformidlingen og verdibevisstheten i skolen. Et treårig prosjekt, "Verdier i skolehverdagen", er under utvikling, og dette skal sammen med det generelle holdningsskapende arbeidet og andre tiltak og prosjekter støtte skolene med å formulere og gjennomføre en verdidebatt.
- Tilpasset opplæring og spesialundervisning. Skolen er ikke kommet langt nok i å differensiere opplæringen i forhold til det brede spekteret av ulike behov blant elevene, og ikke fleksibel nok til å ivareta behovene fullt ut verken for de elever som føler at skolen er for teoritung, eller for de elevene som trenger mer å strekke seg etter. Vi har også begrenset kunnskap om effektene av spesialundervisningen. Utdannings- og forskningsdepartementet vil få utarbeidet en oppdatert kunnskapsstatus på dette feltet, for deretter å vurdere behovet for relevante oppfølgingstiltak fra 2003.
- Gratis offentlig grunnskole. Regjeringen har nylig lagt frem en odelstingsproposisjon om retten til gratis grunnskoleopplæring, hvor det er foretatt en presisering av gratisprinsippet.
- Gjennomgang av støtteordningen for elever i ordinær videregående opplæring. Regjeringen tar sikte på å legge frem forslag til en revidert ordning fra skoleåret 2003-04. En forutsetning for revisjonen er at elever i rettighetsbasert opplæring ikke skal ha behov for å ta opp lån for å gjennomgå utdanningen, og at det bl.a. innføres en stipendordning hvor det også tas hensyn til utgifter til læremidler.
- Ny lov om frittstående skoler. Regjeringen ser tilbudene fra frittstående skoler som et viktig supplement og alternativ til den offentlige skolen, og ønsker å øke innslaget av disse og dermed mangfoldet i sektoren. Regjeringen vil fremme forslag om avvikling av privatskoleloven til fordel for en ny friskolelov, med større rom for mangfold og færre begrensninger enn dagens lov. Lovforslaget vil bare gjelde grunnskolenivået, og åpne for godkjenning av internasjonale skoler. Lovproposisjonen planlegges fremlagt for Stortinget med siktemål å iverksette ny lov om friskoler fra høsten 2003.
- Økt tilskudd til friskoler. Regjeringen tar i løpet av inneværende stortingsperiode sikte på å øke tilskuddet til friskolene ved å innlemme husleieutgiftene i tilskuddsgrunnlaget og øke tilskuddet fra 85 til 90 pst.
- Reklame i skolen. Grunnskolen er i dag lite utsatt for reklame og kommersialisering. Situasjonen kan tenkes å endre seg. Regjeringen vil følge situasjonen og komme tilbake til en samlet gjennomgang

- av spørsmål knyttet til markedsføring mot barn og unge, herunder i skolen.
- Styrket opplæring i grunnskolen basisfag. Regjeringen ønsker å styrke opplæringen i grunnskolen i basisfagene lesing, skriving og matematikk. Dette skal sikres dels gjennom økt timetall og styrking av begynneropplæringen, dels gjennom omlegging av lærerutdanningen og etter/videreutdanning for lærere og mer relevant bruk av IKT. Timetallet i norsk økes med gjennomsnittlig 1 time pr. uke i 2., 3. og 4. klasse fra og med høsten 2002.
 - Styrking av realfagene i hele utdanningsløpet. Utdannings- og forskningsdepartementet arbeider med å lage en helhetlig strategiplan for realfagene i hele utdanningsløpet. Læringsssenteret arbeider med å lage en handlingsplan for styrking av matematikkfaget i skolen. Det er besluttet å opprette "Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen" fra 1. august 2002.
 - Etter- og videreutdanning. Regjeringen vil styrke etter- og videreutdanningen av skoleledere og lærere lokalt. Deler av det treårige (2000-2002) kompetanseutviklingsprogrammet Samtak vil bli vurdert videreført i 2003. Utdannings- og forskningsdepartementet vil ellers samarbeide med Barne- og familiedepartementet om videreutdanning for førskolelærere i barnehagen.
 - IKT i skolen. Det skal lages en felles, nasjonal utdanningsportal som skal gjøre det lettere å finne læringsressurser på nettet, og det vil fra høsten 2002 bli gitt tilbud om grunnleggende opplæring i pedagogisk bruk av IKT for lærere. Arbeidet med digitale læremidler skal intensiveres og flere skoler skal få bredbåndstilknytning.
 - Økt valgfrihet og fordypning i allmennlærerutdanningen. I mars 2002 la Regjeringen frem en stortingsmelding om en ny og forsterket allmennlærerutdanning; St.meld. nr. 16 (2001-2002) Kvalitetsreformen - Om ny lærerutdanning. I meldingen går Regjeringen inn for å opprettholde fire års utdanningsløp, men øke den valgfrie delen fra ett til to år og redusere den obligatoriske delen fra tre til to år. Det legges særlig vekt på å styrke fagene norsk og matematikk, som sammen med pedagogikk med profesjonskunnskap og KRL skal inngå i den obligatoriske delen. Her inngår også en enhet med grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring.
 - Godkjenning av realkompetanse fra innvandreres hjemland. For å få flere med innvandrerbakgrunn til å velge høyere utdanning, herunder lærerutdanning, vurderer Utdannings- og forskningsdepartementet å åpne for godkjenning av realkompetanse fra innvandreres hjemland ved opptak.
 - Problematferd og læringsmiljø. Utdannings- og forskningsdepartementet samarbeider med flere andre departementer, Læringsssenteret, Barneombudet og øvrige instanser om ulike prosjekter, tiltak og handlingsplaner mv. i forhold til problematferd og læringsmiljøet. Det er også et nært samarbeid med Elevorganisasjonen i Norge og Foreldreutvalget for grunnskolen om tiltak på dette feltet. Arbeidet på området vil bli styrket og videreutviklet.
 - Veiledere om sosial kompetanse og om alvorlig problematferd. En veileder om sosial kompetanse vil foreligge sommeren 2002. To veiledere om håndtering av alvorlig problematferd vil foreligge ved årsskiftet 2002/2003.
 - Tiltak mot problematferd og mobbing. En forskningsbasert studie av et stort antall tiltak og programmer mot problematferd og mobbing, fremhever bare ni ulike tiltak/programmer som egnet. Olweus program mot mobbing vil bli tilbudt grunnskolen i alle kommuner i løpet av 2003.
 - Styrking av elevenes rettigheter i forhold til arbeidsmiljøet. Regjeringen fremmet i mai 2002 forslag om en innskjerping i opplæringslovens bestemmelser om bl.a. det psykososiale miljøet, jf. Ot.prp. nr. 72 (2001-2002). Dette innebærer at skolen aktivt og systematisk skal arbeide for å fremme et godt psykososialt miljø, og elevene skal trekkes systematisk med.
 - Økt lokal handlefrihet. Utdannings- og forskningsdepartementet har igangsatt arbeid med forenkling og forbedring av regel- og avtaleverket med siktemål å øke den lokale handlefriheten. Kommuner og fylkeskommuner oppfordres til å ta den lokale handlefriheten i bruk, og søke om forsøk dersom det lokalt er ønske om større handlefrihet enn det som er mulig innenfor gjeldende regelverk og avtaleverk.
 - Belønning til skoler som utmerker seg. For å oppmuntre til økt innsats i kvalitetsutviklingsarbeidet, har Utdannings- og forskningsdepartementet besluttet å innføre en prøveordning med belønning til skoler som har utmerket seg. Inntil 100 bonusskoler vil få et engangstilskudd på 50 000 kroner. Dette gjelder skoler som etter 1. januar 2000 har iverksatt systematisk utviklingsarbeid og forsøk som har hevet kvaliteten på opplæringen. Inntil 25 demonstrasjonsskoler vil få tilskudd på 500 000 kroner pr. år i to år. Dette gjelder skoler som over tid har utmerket seg i opplæringen i prioriterte fag, i forbedring av læringsmiljøet eller når det gjelder utviklingen av skoleanlegg. Demonstrasjonsskolene skal også fungere som besøks- eller hospiteringsskoler for lærere og som praksisskoler for studenter.
 - Alternative opplæringstilbud. Regjeringen ønsker å styrke kunnskapsgrunnlaget om disse skoletilbudene. Etter Regjeringens foreløpige vurdering synes det å ligge godt til rette for å videreutvikle og bygge ut slike alternative tiltak, fortrinnsvis nært koplet til den ordinære skolen, med vekt på entreprenørskap og elevbedrifter mv.
 - Økt samspill mellom skole og lokalt næringsliv. Regjeringen vil intensivere arbeidet for å bedre integreringen av teori og praksis i skolen, og tar sikte på å fremme et lovforslag for å avvikle dagens ordning med sakkyndig vurdering for å kunne gå rett ut i et læreforhold i bedrift etter ung-

domsskolen. En slik lovendring vil kunne iverksettes fra skolestart høsten 2003.

- Ny lov om fagutdanning. For å bedre karrieremulighetene innenfor de yrkesfaglige studieretninger tar Regjeringen sikte på å legge frem forslag til ny lov om fagutdanning høsten 2002. Dette er korte yrkesutdanninger som kommer etter videregående opplæring, og som kan være et alternativ til en mer akademisk høyere utdanning.
- Nye yrkesgrupper inn i skolen. Et annet virkemiddel i arbeidet for en mer åpen skole vil være å trekke nye yrkesgrupper og voksne med ulik yrkeserfaring inn i skolen, bl.a. som ledd i en videreutvikling av lærerrollen. Forsøksvirksomhet pågår. Utdannings- og forskningsdepartementet vil ellers gjennom tilskudd til permisjonsordninger bidra til at lærere kan hospitere i det lokale arbeids- og næringsliv.
- Bred gjennomgang av det 13-årige opplæringsløpet. Regjeringen oppnevnte høsten 2001 et utvalg (Kvalitetsutvalget) som har fått i oppdrag å vurdere struktur, innhold og organisering i hele grunnsopplæringen. Utvalget skal foreslå strategier og tiltak som på kort og lang sikt kan bidra til en samlet grunnsopplæring i norsk skole, innrettet mot den enkeltes, arbeidslivets og samfunnets fremtidige kompetansebehov. Hovedinnstillingen skal foreligge i april 2003.
- Styrket utdannings- og yrkesveiledning. Utdannings- og forskningsdepartementet har satt i gang prosjektet "Delt rådgivningstjeneste" (2001-2003) som skal prøve ut nye modeller for organiseringen av rådgivningstjenesten, med formål å styrke utdannings- og yrkesveiledningen i ungdomsskolen og videregående opplæring.
- Det fysiske skolemiljøet. Regjeringen har i Ot.prp. nr. 72 (2001-2002) fremmet forslag om et eget kapittel om skolemiljøet i opplæringsloven, som bl.a. innebærer presiseringer av innholdet i kravene til det fysiske skolemiljøet inne og ute, en lovfesting av prinsippet om universell utforming ved nybygg og påbygg og forbedrede prosessuelle muligheter med klagerett for elever og foreldre.
- Opprustning av skolebygg. I statsbudsjettet for 2002 er det vedtatt at staten skal bidra til en ekstra satsing årene 2002-2009 for å ruste opp skolebygg i grunnskolen og videregående opplæring. Ordningen skal gjøre det mulig for kommunesektoren å ta opp rentefrie lån på 15 mrd. kroner til nybygg og utbedring av eksisterende skoleanlegg. Dessuten iverksetter Regjeringen fra 2002 en rådgivningstjeneste for utvikling av skoleanlegg.
- Skolebibliotek. I prosjektet "Skolebibliotek som læringssenter 2003-2006" vil det bli utarbeidet standarder/normer for skolebibliotek.
- Sikrere skolevei. Utdannings- og forskningsdepartementet deltar sammen med flere departement og instanser i arbeidet med å utvikle tiltak for å gjøre skoleveien sikrere. Blant virkemidlene kan nevnes trafikkopplæring og kampanjer/informasjonsmaterie-
riell, fysisk atskillelse av gående og kjørende tra-

fikk, veibelysning, sikrere krysningssteder og fjerning av sikthindre, fartsreducerende tiltak, skolepatruljer mv. Samarbeidet om disse tiltakene vil fortsette.

- Samarbeid med foreldrene. Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) skal ivareta foreldrenes interesser i skolesammenheng. Utdannings- og forskningsdepartementet har ansvar for et treårig utviklingsprosjekt som har til hensikt å bidra til større foreldremedvirkning i grunnskolen (avsluttes sommeren 2002). FUG skal også iverksette tiltak som kan bidra til i større grad enn i dag å inkludere foreldre fra språklige minoriteter i hjem-skolesamarbeidet. Samarbeidet mellom hjem og skole er langt mindre omfattende i videregående opplæring enn i grunnskolen. Utdannings- og forskningsdepartementet ønsker derfor å iverksette et prosjekt i løpet av 2002 med siktemål å styrke samarbeidet mellom skole og hjem i hele grunnsopplæringen, spesielt på videregående nivå.
- Elevenes medvirkning. De nye bestemmelsene som nylig ble foreslått i opplæringsloven vil styrke elevenes innflytelse og involvering i spørsmål som gjelder både det psykososiale miljøet og det fysiske miljøet i skolen (omtalt nærmere foran). Regjeringen vil oppfordre den enkelte skole og lærer til å legge forholdene praktisk til rette for aktiv elevmedvirkning.
- Skolefritidsordningen. Som grunnlag for videreutvikling av ordningen har Utdannings- og forskningsdepartementet blant annet gitt Læringssenteret i oppdrag å få foretatt en evaluering av organisering og innhold i SFO. Evalueringen ble lagt frem i mai 2002, og viser gjennomgående gode resultater. Dessuten foregår det et forsøk i 20 kommuner med rammefinansiering av det øremerkede tilskuddet til SFO. Regjeringen vil senere vurdere om det skal iverksettes endringer i forbindelse med skolefritidsordningen.

1.7 Kultur og medier

1.7.1 Den kulturelle dimensjonen

Regjeringen ser det som viktig at politikken rettet mot barn og ungdom har samme mål og kvaliteter som kultur- og mediepolitikken for befolkningen for øvrig. Kulturen skal utfordre og berike livet, og gi grunnlag for kreativitet, nyskaping, bedre kommunikasjon og forståelse. Kultur- og mediepolitikken skal være inkluderende, fremme mangfold og stimulere til engasjement og verdibevisthet.

Det er viktig at barn og unge har innflytelse på utformingen av innsatsen og aktivitetene. Vi må ta vare på barns og unges egne ideer og engasjement. Barn og ungdom må få prøve ut et bredt felt av aktiviteter og opplevelser, både fordi det har egenverdi og fordi de kvalifiserer seg til medansvar og deltakelse i samfunnet. En offensiv kultur- og mediepolitikk er et nødvendig korrektiv og supplement til den kommersielle underholdningsindustrien, og den motvirker ensretting, intoleranse og kunnskapsløshet.

Undersøkelser tyder på at det som gir den beste sikkerheten for den kulturpolitiske satsingen rettet mot barn og ungdom, er at ansvaret legges til den delen av kommunesektoren som har ansvaret for kulturområdet for øvrig.

Mulighetene til å delta i kulturelle aktiviteter og organisasjoner, til å oppleve og bidra til kunst og kultur av god kvalitet, må inngå i en samlet barne- og ungdomspolitik og forankres i det offentlige planarbeidet på alle nivå. Det må legges til rette for at barn og ungdom med særskilte behov sikres likeverdige muligheter til deltakelse.

Regjeringen ser det som viktig at innsatsen rettet mot barn og ungdom på kultur- og medieområdet styrkes og videreutvikles. De frivillige organisasjonene er viktige og skal sikres bedre rammevilkår og et enklere regelverk. Kulturinstitusjoner med statlig støtte skal fortsatt pålegges å prioritere tilbud og aktiviteter rettet mot barn og ungdom.

1.7.2 De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene

Regjeringen ser det som viktig å stimulere til mangfold og bredde i organisasjonslivet, gode økonomiske rammebetingelser for organisasjonens arbeid og et enklere regelverk for offentlig støtte.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en politikk som stimulerer til et størst mulig mangfold av aktivitet i regi av frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, et mangfold som speiler barns og unges interesser og engasjement til enhver tid. Politikken må tilrettelegges for dette. Statlige ambisjoner må også underordnes dette, selv om en også må bidra til stimuleringsmidler på viktige satsingsområder.

Barne- og ungdomsorganisasjonene må gis rammevilkår som gjør dem i stand til å drive en virksomhet basert på organisasjonens ideologi og formål. Regjeringen sier i Sem-erklæringen at støtten skal styrkes. Dette skal følges opp.

1.7.3 Satsingsområder og tiltak fremover

I meldingen drøftes innsats rettet mot barn og ungdom innenfor kultur- og mediepolitikken. Barn og ungdom er aktive brukere, skapere og utøvere på kultur- og medieområdet, og det er av betydning at det tilrettelegges for likeverdige muligheter for deltakelse og aktivitet. Både sentrale og lokale myndigheter har et ansvar for å stimulere til dette. Deltakelse og engasjement gjennom frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og idretten omtales særskilt. Videre drøftes utfordringer knyttet til medieutviklingen, og særlig Internett.

Innen områdene kultur og medier har Regjeringen fremmet følgende tiltak:

- Stortingsmelding om kulturpolitikken. Kultur- og kirkedepartementet arbeider med en ny kulturmelding som vil bli fremmet for Stortinget i 2003. Barn og unge vil være et tema i meldingen.
- Kulturinstitusjoner. Kulturinstitusjoner med statlig støtte skal fortsatt pålegges å prioritere tilbud og aktiviteter rettet mot barn og ungdom.

- Deltakelse og innflytelse. Regjeringen ser det som viktig at barn og ungdom får økte muligheter for å delta i utforming og styring av tilbud og aktiviteter på kultur- og medieområdet.
- Statlig støtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner. Den statlige støtten til barne- og ungdomsorganisasjonenes arbeid vil bli styrket.
- Forenkling av regelverk. Regjeringen vil høsten 2002 presentere forslag til forenkling av regelverket for tilskudd til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes sentrale virksomhet.
- Evaluering. Det skal gjennomføres en helhetlig evaluering av de statlige tilskuddsordningene rettet mot barne- og ungdomsorganisasjonene.
- Forskning. Regjeringen vil stimulere til fortsatt forskning om barne- og ungdomsorganisasjonenes virke og samfunnsmessige funksjon generelt.
- Frivillig barne- og ungdomsarbeid lokalt. Frifondordningen vil bli styrket og videreført. Det skal også gjennomføres en forskningsmessig evaluering av ordningen.
- Satsing på barne- og ungdomsidrett. Barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år) utgjør de viktigste målgruppene for statlig idrettspolitik.
- Støtte til lokale idrettslag. Regjeringen vil styrke og evaluere tilskuddsordningen til lokale idrettslags arbeid for barn og ungdom.
- Holdningsskapende arbeid innen idretten. Holdningsskapende informasjon om idrettens grunnverdier og informasjon og kunnskapsspredning om følgene av dopingmisbruk vil bli videreført.
- Redusere det kommersielle presset. De frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene vil bli invitert til en dialog om hvordan en i samarbeid kan bidra til å redusere det kommersielle presset. Det vil også bli tatt opp hvordan lokale lag og foreninger kan unngå at barn og ungdom faller utenfor deres virksomhet av økonomiske eller andre årsaker.
- Friluftsliv. Stortingsmeldingen om friluftsliv som ble behandlet av Stortinget våren 2002 vil bli fulgt opp. Meldingen legger vekt på å fremme et romslig og miljøvennlig friluftsliv som grunnlag for god helse, livskvalitet og en bærekraftig utvikling. Barn og unge er hovedmålgruppe.
- Kunst- og kulturaktiviteter. Formidling av kunst og kultur til barn og unge vil få økt fokus, blant annet gjennom skolen. Grupper som har behov for ekstra hjelp og tilrettelegging for å kunne ta del i kulturlivet på samme måte som andre, vil få særskilt oppmerksomhet (bl.a. funksjonshemmede barn og unge). Kulturtilbudet for barn og unge med urbefolkningsbakgrunn samt nasjonal og etnisk minoritetsbakgrunn skal ivaretaes.
- Den kulturelle skolesekken. Bevilgninger til formidling av kunst- og kulturtilbud for barn og unge gjennom Den kulturelle skolesekken vil bli økt.
- Dåps-, tros- og livsopplæring. Kultur- og kirkedepartementet arbeider med en melding om dåpsopplæring i Den norske kirke som vil bli fremmet for Stortinget høsten 2002. Regjeringen vil styrke

dåpsopplæringen, og tilsvarende tilskudd vil bli gitt til andre tros- og livssynssamfunn.

- Filmtilbudet. Regjeringen vil opprettholde satsingen på barne- og ungdomsfilm.
- Forskning om nettvaneer. Det vil bli stimulert til forskning om barns og unges nettvaneer. Dette er ledd i oppfølgingen av Stortingets behandling av St.meld. nr. 57 (2000-2001) I ytringsfrihetens tjeneste.
- IKT. Det vil bli satt fokus på mulighetene for å gjøre bruk av IKT til å skape nye arenaer for deltakelse, innflytelse, meningsutvikling og meningsutveksling. Regjeringen vil stimulere til utvikling av IKT-basert læring både innen rammen av tradisjonelle undervisningsinstitusjoner og på ikke-formelle arenaer. Tilgangen til PC og Internett på skoler og i bibliotek vil bli økt.
- Oppfølging av tiltaksplanen "Barn, unge og Internett". Planen vektlegger sikker bruk av Internett i skole og hjem, og skal gjennomføres i samarbeid mellom berørte departementer og bransjeorganisasjoner. De viktigste tiltakene er: Opprettelse av et sentralt koordineringsorgan, opprette et ressurs-senter på Internett (nettsted), utvikle og publisere en foreldreguide for Internett, utvikle informasjon til bruk for nett- og tjenesteleverandører, utvikle regelverk for Internett-tjenester rettet mot barn, sikre tipslinjen videre drift, lovarbeid og informasjonstiltak for bekjempelse av barnepornografi og styrke kunnskapsgrunnlaget om barn, unge og Internett.
- Elektroniske spill. Regjeringen vil aktivt delta i internasjonalt samarbeid for å utvikle felles kriterier/godkjenningsordninger for elektroniske spill. I denne sammenheng er det viktig både å se på oppdatering av eksisterende lovverk og å utvikle samarbeidet med databransjen og forhandlerne av elektroniske spill.
- Markedsføring rettet mot barn og unge på Internett. Området barn, unge og Internett skal fortsatt være prioritert i Forbrukerombudets tilsyn med markedsføringsloven.
- Reklame rettet mot barn. Regjeringen vil foreta en helhetlig vurdering av regelverket, herunder vurdere forbud om direkte markedsføring mot barn og unge.

1.8 Helse og sosiale forhold

1.8.1 Satsingsområder og tiltak fremover

Meldingen gir en helhetlig gjennomgang av utfordringer knyttet til helse og sosiale forhold. På det helse- og sosialpolitiske området ser Regjeringen en rekke utfordringer i årene som kommer. Dette gjelder livsstil og problemstillinger knyttet til å ta ansvar for egen helse, det gjelder utviklingen i folkehelsen, bedre samarbeid mellom etater og institusjoner som arbeider innen helse- og sosialsektoren inkludert samarbeid med frivillig sektor. Videreutvikling av tiltak og tjenester for utsatte grupper er en særlig utfordring.

Det er sikre holdepunkter for å hevde at befolkningens livsstil og aktivitetsvaner går i en uheldig retning. Undersøkelser viser at mange barn og unge utvikler en helseskadelig livsstil gjennom uheldige kostvaner, inaktivitet, risikoatferd og bruk av tobakk og andre rusmidler. Et resultat av dette er økt risiko for sykkelighet. Vi har alle et ansvar for eget liv og helse. Grunnlaget for en god helse legges i barne- og ungdomsårene. Derfor blir arbeidet for å fremme en positiv livsstil som fremmer god helse en viktig utfordring. Råd og veiledning til barn og unge om hvordan de selv kan ta vare på helsen sin er i denne sammenheng sentralt.

Folkehelsearbeidet står sentralt i Regjeringens helsepolitikk. Forebygging kan bidra til å redusere forekomsten av sykdom og helseproblemer og spare mange for lidelser, samtidig som samfunnet kan spare store utgifter. For å sikre et godt folkehelsearbeid på barne- og ungdomsområdet er det av særlig betydning med brukermedvirkning, både fra barn, ungdom og foreldre. For å bidra til best mulig helse og sosiale forhold for barn og unge, er det viktig at voksenrollen styrkes og at foreldres ressurser og kompetanse til å være gode foreldre blir underbygget.

Å styrke barns og ungdoms oppvekst- og levekår innebærer helsefremmende og forebyggende, kurativt og rehabiliterende arbeid innenfor mange etaters og sektors arbeidsfelt. Effekten av dette arbeidet vil styrkes dersom tjenestene og sektorene i større grad samarbeider om å utforme og iverksette tiltakene. Utfordringen knyttet til samarbeidet ligger både mellom etater og tjenester i kommune, mellom kommune- og spesialisthelsetjenestene og mellom offentlig og frivillig sektor. Selv om barne- og ungdomsbefolkningen i Norge stort sett har god helse, sliter også mange med problemer og plager. En del barn og unge har varige helseproblemer eller funksjonshemminger som påvirker hverdagen deres slik at de ikke kan delta i lek og fritidsaktiviteter. Mye tyder også på at det er en økning i forekomst av psykiske plager og lidelser blant barn og unge, der psykososiale forhold er risikofaktorer. Regjeringen ønsker derfor å sette fokus på tiltak som kan fremme barns og unges helse og vil samtidig fortsette innsatsen for å bedre behandlings- og hjelpe-tilbud til dem som har fått helseproblemer og utviklet sykdom, enten den er psykisk eller somatisk.

Innen områdene helse og sosiale forhold fremmer Regjeringen følgende tiltak:

- Folkehelsearbeid. Helsedepartementet vil innen utgangen av 2002 legge frem en stortingsmelding med mål og strategier for en nasjonal folkehelsepolitikk i det neste tiåret. Barns og unges situasjon vil bli fokusert.
- Helhetlig helsestasjonstjeneste. Det er et mål å utvikle en helhetlig helsestasjonstjeneste som favner graviditet, barndom og ungdomstid, der sangerskapsomsorgen, helsestasjon 0-6 år, skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom inngår. En felles forskrift for helsestasjons- og skolehelsetjenesten er under arbeid med planlagt ikrafttredelse 1. januar 2003. Det vil bli lagt vekt på å styrke

arbeidet overfor barn og ungdom med psykososiale problemer og psykiske lidelser, samt å fremme gode kostvaner, økt fysisk aktivitet, forebygging av røyking og alkohol- og øvrig rusbruk.

- Økt bemanning. Som ledd i "Opptrappingsplan for psykisk helse" skal bemanningen i helsestasjoner og skolehelsetjeneste økes med om lag 800 årsverk, og psykososiale tjenester, kultur- og fritids tiltak i kommunene skal styrkes med 260 årsverk.
- Psykisk helsevern for barn og unge. "Opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2006" skal bidra til at det psykiske helsearbeid styrkes betydelig i perioden. Innsats rettet mot barn og ungdom står sentralt. Behandlingstilbudet til barn og ungdom skal bygges ut med 205 flere døgnplasser til unge, 265 flere dagplasser for barn og unge og 400 flere fagpersoner til poliklinisk virksomhet.
- Kompetanseheving. Utdanningstiltak i psykisk helsevern for barn og unge skal økes med 50 mill. kroner i planperioden.
- Samlet strategi for psykisk helse. Regjeringen vil utarbeide en samlet strategi for å bedre barns og unges psykiske helse i løpet av 2002. Det forebyggende aspekt vil være viktig i denne strategien.
- Behandling av spiseforstyrrelser. Behandlingstilbudet for personer med spiseforstyrrelser skal styrkes. Det skal etableres spesialiserte behandlingstilbud i hver helseregion, og samtlige poliklinikker innen psykisk helsevern skal ha kompetanse i behandling av spiseforstyrrelser.
- Kunnskapsspredning om spiseforstyrrelser. Kompetansen om spiseforstyrrelser skal styrkes i helsestasjoner og skolehelsetjeneste. Nytt undervisningsmateriell til bruk i skolene skal utarbeides. Barne- og familiedepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet finansierer utviklingen av et internettbasert undervisningsopplegg som skal bidra til å bevisstgjøre barn og unge på media og reklamens bruk av virkemidler og metoder. Ungdom er trukket aktivt med i utformingen av internettssidene, som er rettet mot elever i grunnskole og videregående opplæring.
- Handlingsplan mot uønskede svangerskap og abort. Regjeringen vil videreføre og styrke arbeidet for å hindre uønskede svangerskap og abort gjennom handlingsplanen. I dette arbeidet forutsettes det at både helse- og sosialtjenesten, skoleverket og frivillige organisasjoner samarbeider.
- Abortforebyggende tiltak. Unge kvinner i alderen 16 til og med 19 år skal få tilgang til gratis p-piller som tiltak for å forebygge uønskede svangerskap og abort blant kvinner i tenårene. (Gjelder fra 1. januar 2003.) I sammenheng med tildelingen skal det gis informasjon og tilbud om samtale som formidler ansvarlige holdninger i forhold til seksualitet.
- Seksuelt overførbare sykdommer. Helsefremmende og forebyggende innsats om seksuelt overførbare sykdommer rettet mot ungdom og unge voksne skal styrkes. Planen "Ansvar og omtanke - Strategiplan for forebygging av hiv og seksuelt overførbare sykdommer" ble lagt frem i november 2001. Det er avsatt øremerkede midler over Helsedepartementets budsjett til oppfølging av denne strategiplanen. Forebygging av hiv og seksuelt overførbare infeksjoner blant ungdom skal intensiveres, og arbeidet skal skje i samarbeid med de unge.
- Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Regjeringen vil videreføre og forsterke arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Konkrete tiltaksplaner for disse arbeidsfeltene er presentert våren 2002.
- Skader og ulykker i trafikken. Arbeidet med trafikk sikring skal fortsette. Dette gjelder blant annet forsvarlig sikring av barn i bil og sikring av trygge skoleveier. Det er fortsatt et særlig potensial for forebygging av sykkelskader blant barn og unge. Regjeringen har også tatt initiativ til et samarbeid med berørte parter for å forebygge trafikkulykker med bussbiler.
- Trygge lokalsamfunn. Nærmere 50 kommuner i Norge arbeider systematisk, tverrsektorielt og langsiktig med ulykkes- og skadeforebygging innenfor rammen av Trygge lokalsamfunn. Arbeidet skal fortsette med sikte på å få flere kommuner godkjent som Trygge lokalsamfunn.
- Røyking. Arbeid for å hindre at barn og unge begynner å røyke skal videreføres, spesielt gjennom prosjektene "VærRøykfri" og "Røyksignaler". "VærRøykfri" er et prosjekt rettet mot ungdomsskoleelever med mål å forhindre røykestart. Røyksignaler er et samarbeidsprosjekt mellom Sosial- og helsedirektoratet og Den Norske Kreftforening. Målsettingen for prosjektet er å redusere antall røykere i alderen 16-19 år.
- Røykfrie restauranter. Regjeringen tar sikte på å fremme lovforslag om at alle restauranter og spisesteder skal gjøres røykfrie.
- Kosthold. Som ledd i arbeidet med å sikre et sunt kosthold vil Regjeringen stimulere til å sikre minimum 20 minutters matpause til alle elever og fullt voksentilsyn under matpausen til elevene i 1.-4. klasse, samt at det opprettes et daglig mattilbud ved ungdomsskoler og videregående skoler. Ordningen med støtte ved etablering og drift av skolekantiner og støtte til skolemilk og frukt og grøntabonnement skal videreføres.
- Tannhelse. Tannhelsen hos småbarn er blitt dårligere de senere år. Det vil bli foreslått tiltak for å snu den negative utviklingen av småbarns tannhelse.
- Arbeid mot seksuelle overgrep og utnytting. Regjeringen legger vekt på å utvikle stabile og tverrfaglige fagmiljøer i alle landsdeler. To veiledere om arbeid mot seksuelle overgrep vil bli ferdigstilt i 2002. To større forsknings- og utviklingsprosjekter er også under gjennomføring. En egen gruppe med representanter for politikere og fagfolk arbeider med oppfølging av tiltak for barn og unge som utsettes for seksuelle overgrep og utnytting.

- Internasjonalt arbeid mot seksuell utnytting. Norge skal fortsatt delta aktivt i internasjonale miljøer for å bekjempe seksuell utnytting av barn. Norge deltar i oppfølgingen av en tilleggsprotokoll til FNs barnekonvensjon om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi. Norge er også aktive i samarbeidet som er etablert mellom landene i Østersjøområdet for å bekjempe seksuell utnytting av barn og unge. Informasjons- og kompetanseoverføringsprosjektet på Internett (IT-huset) mot seksuell utnyttelse av barn i regionen skal videreføres.
- Barne- og ungdomsvernet. Regjeringen har lagt frem en egen stortingsmelding om barne- og ungdomsvernet, St.meld. nr. 40 (2001-2002). De samlede satsinger og tiltak som gjelder utsatte barne- og ungdomsgrupper omtales i denne meldingen.

1.9 Arbeid og bolig

1.9.1 Satsingsområder og tiltak fremover

I meldingen drøftes ungdomsetablering på arbeids- og boligmarkedet. Betydningen av en god oppfølging fra samfunnets side overfor ungdom som rammes av arbeidsledighet er et sentralt tema. Videre drøftes utfordringer ungdom står overfor når de skal kjøpe sin første bolig, og innsatsen rettet inn mot ungdoms etablering på boligmarkedet.

Vedrørende arbeid og bolig fremmer Regjeringen følgende tiltak:

- Aktiv formidlingsbistand. Regjeringen vil videreføre Aetats aktive formidlingsbistand for å hindre at ungdom blir gående ledige over lengre perioder. Ungdom med spesielt store bistandsbehov skal prioriteres. Tiltakene skal i størst mulig grad tilpasses den enkeltes problemer og behov for oppbygging av kompetanse.
- Styrket individuell oppfølging og tilrettelegging. Slik oppfølging er ressurskrevende, men samtidig helt sentral for å lykkes i arbeidet med ungdom som har problemer med å få fotfeste på arbeidsmarkedet.
- Ungdomsgarantien vil bli videreført. Regjeringen ser det som viktig at de yngste ungdommene raskt fanges opp og ikke blir gående uten tilbud om arbeid eller skolegang.
- Tverretattlig samarbeid. For å sikre gode og tilfredsstillende tilbud til ungdom som av ulike årsaker trenger oppfølging i forhold til arbeidsmarkedet, skal rutinene for tverretattlig samarbeid videreutvikles. Det er særlig viktig med egnede tilbud til langtidsledige, unge med innvandrerbakgrunn og funksjonshemmet ungdom som har problemer i forhold til arbeidslivet.
- Boligitiltak i de største byene. Regjeringen vil gjennomføre boligitiltak for vanskeligstilte barnefamilier, unge uføre og enslige sosialhjelpsmottakere i de største byene.
- Bostøtte. Regelverket for bostøtten skal gjennomgås med sikte på målrettede forbedringer, blant annet for barnefamilier.

- Husbankens regelverk. Regjeringen vil gå gjennom Husbankens regelverk med sikte på at banken i større grad skal bidra til bygging av boliger for vanskeligstilte.
- Låneordninger for førstegangsetablerere. Regjeringen vil gå inn for en omlegging av Husbanken for i større grad å rette låneordningene inn mot førstegangsetablerere. Husbanken må kunne gi lånefinansiering til kjøp av brukt bolig og sørge for rimelig toppfinansiering for unge som etablerer seg, og vil derfor videreutvikle dagens låneordninger for denne målgruppen. Husbankens to låneordninger til unge og vanskeligstilte vil bli slått sammen til et nytt "startlån". Dette lånetilbudet skal være godt, enkelt og rimelig. Lånet skal være et begrenset tilbud til vanskeligstilte og ungdom som trenger offentlig støtte ved boligetablering.
- Utleieboliger. Det legges opp til at det offentlige og private utbyggere skal samarbeide om rimelige utleieboliger.
- Vanskeligstilte på boligmarkedet. Innsatsen for bostedsløse og andre særlig vanskeligstilte skal prioriteres. Regjeringen vil vurdere tiltak for å skaffe flere boligløsninger med tilknyttede tjenester til disse gruppene. Barnefamilier skal generelt ikke bo på hospits.
- Stortingsmelding om boligpolitikk. Regjeringen vil med utgangspunkt i Boligutvalgets innstilling i løpet av 2003 legge fram en stortingsmelding om boligpolitikken for de neste årene.

1.10 Ungdomssatsing i distriktene og i større byer

1.10.1 Gode oppvekstvilkår over hele landet

I Sem-erklæringen slås det fast at Samarbeidsregjeringen vil styrke regionalpolitikken for å sikre bosettingen, verdiskapningen og levedyktige lokalsamfunn over hele landet. Satsing på barns og unges oppvekstvilkår er en avgjørende faktor for å sikre bosettingen. Uten barn tømmes distriktene. En god barne- og ungdomstid kan gi ungdom ønske om å bli værende eller flytte tilbake til hjemkommunen.

For Regjeringen er det et mål å demme opp for en utvikling der Oslo-regionen fortsetter å vokse langt raskere enn - og på bekostning av - resten av landet. Regjeringen vil bidra til å videreutvikle vekstkraftige regioner i alle deler av landet og bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Bosettingsmål for de neste tyve årene er en mer balansert utvikling, der alle landsdeler har befolkningsvekst (jf. distrikts- og regionalpolitisk redegjørelse 2002).

1.10.2 Innsats rettet mot ungdom i distriktene

Regjeringen vil legge til rette for at den enkelte skal ha reell frihet til å bosette seg der han eller hun ønsker. Mange unge med høyere utdanning som ønsker å bosette seg i distriktene, finner i dag ikke attraktive jobbmuligheter. Samtidig er mange småsamfunn avhengige av at nye unge ønsker å bosette seg der for å kunne overleve på sikt. At ungdom velger å etablere seg i distriktene, er avgjørende for å sikre bosetting, verdi-

skapning og levedyktige lokalsamfunn over hele landet. For å bidra til dette vil Regjeringen fortsette satsingen på unge i distrikts- og regionalpolitikken.

Den statlige innsatsen rettet mot ungdom i distriktene varierer fra integrering i den generelle distrikts- og regionalpolitikken til særskilte satsinger rettet mot ungdom.

Regjeringen redegjør i meldingen for tiltak iverksatt av de ulike departementene innenfor felter som distriktspolitikk, næringspolitikk, utdanning m.v.

1.10.3 Innsats rettet mot ungdom i større bysamfunn

Staten har gjennom flere år tatt et spesielt ansvar for å styrke oppvekst- og levekårene for barn og ungdom i større bysamfunn. Viktige satsinger er blant annet Barne- og familiedepartementets tilskuddsordning "Ungdomstiltak i større bysamfunn", Kultur- og kirke- departementets satsing på idrett i storby og "Handlingsprogrammet for Oslo indre øst", som er et samarbeid mellom stat og kommune. Videre har staten gjennom en årrekke bidratt med betydelige midler til bolig- og byfornyelse i de tre største byene. Dette har ført til opprustning av mange boligområder med trygge og gode lekeplasser, gårdsrom, parker og uterom.

Regjeringen fremmet våren 2002 St.meld. nr. 23 (2001-2002) Bedre miljø i byer og tettsteder, der det trekkes opp prinsipper for god fysisk utforming av bystrukturer og lokalområder. Målene er blant annet å legge til rette for trygge, vakre og opplevelsesrike byer og tettsteder med høy miljø- og bokvalitet for befolkningen og bystrukturer som stimulerer til helsefremmende livsstil. Utformingen av byer og lokalsamfunn med felles byrom, grønnstrukturer, idrettsanlegg og miljøvennlige transportformer, har stor betydning for barn og unges mulighet til lek, fysisk aktivitet og helsefremmende oppvekstmiljø.

1.10.4 Satsingsområder og tiltak fremover

Meldingen gir en presentasjon og gjennomgang av innsatsen rettet mot ungdom i distriktene og i større bysamfunn. Målet er blant annet å stimulere til likeverdige oppvekstvilkår og positive ungdomsmiljø over hele landet. Frivillig engasjement og innsats fra ungdom selv er viktig for å sikre dette.

I meldingen gis en presentasjon av utviklingen av bosettingsmønsteret de senere år, og betydningen av å satse på ungdom for å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Videre drøftes de særlige utfordringer de større byene står overfor i arbeidet med å sikre ungdom gode oppvekst- og levekår.

Når det gjelder ungdomssatsing i distriktene og i større byer, fremmer Regjeringen følgende tiltak:

TILTAK RETTET MOT UNGDOM I DISTRIKTENE:

- Fortsatt satsing på ungdom i distrikts- og regionalpolitikken. Potensielle nyskapere vil være hovedmålgruppen for de selektive næringsrettede virkemidlene. Den næringsrettede ungdomssatsingen er i hovedsak rettet mot å gi ungdom jobbmuligheter i distriktene, samt å legge til rette for at unge kan

etablere egen næringsvirksomhet. Tilrettelegging for entreprenørskap, nyskapning og innovasjon vil stå sentralt. Regjeringen legger særlig vekt på å øke evnen og viljen til nyskapning blant unge jenter og gutter gjennom å gi skoleelever praktisk kunnskap om bedriftsetablering og gjennom å stimulere aktive og kreative ungdomsmiljø i distriktene.

- Ungt Entreprenørskap. Flere departement har gått sammen om å gi Ungt Entreprenørskap et skikkelig løft i arbeidet med å utvikle entreprenørskap og ungdomsbedrifter både i grunnskole og videregående opplæring og ved høyskolene. Langt flere elever og studenter skal i tiden som kommer få tilbud om å utvikle ferdigheter i det å etablere en bedrift.
- Rekruttering av ungdom til landbruket. Landbruksdepartementet har innenfor sin satsing på likestilling og rekruttering tiltak som rettes mot ungdom. Midlene rettes mot områder med utfordringer knyttet til fraflytting, sysselsetting, demografisk utvikling m.m. Satsingen skal fremme mobilisering av bygdefolk og legge til rette for næringsutvikling.
- Positive ungdomsmiljø. Barne- og familiedepartementet sin tilskuddsordning til ungdomssatsing i distriktene videreføres. Utfordringene fremover er fortsatt å styrke kultur- og fritidstilbudet for og med ungdom i små lokalsamfunn, for å bidra til kreative og stimulerende ungdomsmiljø der ungdom trives og kan bruke sine ressurser i lokalsamfunnet.
- Økte muligheter til deltakelse og innflytelse lokalt. Kommunene oppfordres til å stimulere til positive opplevelser for barn og ungdom og et godt oppvekstmiljø, blant annet gjennom å gi barn og ungdom gode muligheter for deltakelse og innflytelse lokalt. At ungdom får innflytelse kan ha betydning for om de ser for seg en fremtid lokalt, og ønsker å etablere seg i kommunen.
- Stortingsmelding om storbyene. Regjeringen vil tidlig i 2003 legge frem en stortingsmelding som tar opp de spesielle utfordringene de største byene står overfor, blant annet integrering, fattigdomsproblemer og oppvekstvilkår for barn og ungdom. Regjeringen vil føre en aktiv og positiv storbypolitikk, som legger til rette for gode oppvekstvilkår for barn og ungdom.
- Økt kunnskapsinnhenting. Det vil bli stimulert til økt kunnskapsinnhenting slik at svakheter i oppvekstmiljøet og store forskjeller i levekår og oppvekstbetingelser kan motvirkes.
- Koordinering og samordning av statlig innsats. Barne- og familiedepartementet vil ta initiativ til koordinering og samordning av innsatsen overfor barn og ungdom i større bysamfunn, blant annet gjennom etablering av en tverrdepartemental arbeidsgruppe på området.

TILTAK RETTET MOT UNGDOM I STØRRE BYER:

- Tilskuddsordning rettet mot ungdom i større bysamfunn. Barne- og familiedepartementet sin

tilskuddsordning "Ungdomstiltak i større bysamfunn" videreføres. Ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn står overfor spesielle utfordringer, og tiltak og prosjekt som fremmer integrering skal vektlegges. Spesialsatsingen på de utvalgte bykommunene Oslo, Bergen og Trondheim vil fortsette. Utsatt ungdom vil ha prioritet innenfor storbyordningen, og innsatsen skal i større grad rettes inn mot byer og områder som har størst behov og hvor levekårsulempene er størst. Det vil òg bli stimulert til samarbeid mellom storbyene og omlandskommunene for å løse felles utfordringer på ungdomsområdet.

- Økt satsing på idrett i de større byene. Dette skal blant annet skje gjennom ekstra midler til bygging av idrettsanlegg i noen større byer samt videreføring av storbyprosjektet på aktivitetsområdet. Målgruppen er barn og ungdom (6-19 år), barn og ungdom med problematferd og etniske minoriteter.
- Handlingsprogrammet Oslo indre øst. Handlingsprogrammet Oslo indre øst er statens og Oslo kommunes felles satsing for å bedre levekårene i Oslo indre øst i løpet av en tiårsperiode. Bevilgningen er på 100 mill. kroner årlig; 50 fra staten og 50 fra kommunen. I hele perioden har over halvparten av midlene blitt benyttet til å styrke oppvekstvilkårene for barn og ungdom. Programmet skal etter avtalen avsluttes i 2006, og det er satt i gang arbeid med å sikre erfaringene til en sluttrapport. Det er laget en langsiktig plan for rapportering og evaluering som gjøre det mulig å drøfte hvilke levekårs effekter programmet har hatt.

1.11 Internasjonal kontakt og samarbeid

1.11.1 Satsingsområder og tiltak fremover

I meldingen drøftes betydningen av økt internasjonal kontakt og samarbeid på barne- og ungdomsområdet - både mellom ungdom og mellom offentlige myndigheter i ulike land. Ny kommunikasjonsteknologi, økende mobilitet, stadig flere grenseoverskridende beslutninger og tettere samarbeid over landegrensene gjør at vi må forholde oss mer aktivt enn tidligere til internasjonale og globale problemstillinger. De samfunnsmessige problemstillingene som skal løses vil være av en slik karakter at det ofte er nødvendig å trekke inn kunnskap og kompetanse hentet fra andre land og kulturkretser. Selv om vår egen nasjonale referanseramme fortsatt er viktig, vil den alene ikke være tilstrekkelig for å forstå og finne løsningen på mange spørsmål.

Kunnskap og innsikt som ungdom får gjennom internasjonalt samarbeid utfordrer til bevissthet og kritisk vurdering av egen kultur og verdisett. Den nye mediasituasjonen representerer også en endret situasjon der påvirkningen utenfra forsterkes. Internasjonaliseringen representerer derfor også en utfordring i forhold til å bevare positive verdier det norske samfunnet bygger på. Språk er viktig for et lands identitet og fellesskapsfølelse, og de store endringene i kommunikasjonsformer, også språklig, representerer en utfordring for Norge i fremtiden. Også Norges befolkningsgrunnlag og geografiske og politiske plassering stiller oss over-

for spesielle utfordringer i forhold til å være aktive deltakere i internasjonalt arbeid.

Når det gjelder internasjonal kontakt og samarbeid, foreslår Regjeringen følgende tiltak:

- Ungdoms muligheter til internasjonal deltakelse og engasjement. Regjeringen vil videreføre støtten til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoners internasjonale samarbeid. Det er også viktig å stimulere norske organisasjoner til å avholde konferanser, seminarer og andre internasjonale arrangementer i Norge.
- Nordisk samarbeid. Det nordiske ungdomssamarbeidet vil bli videreutviklet, blant annet gjennom samarbeid om utveksling mellom elever i grunnskole og videregående opplæring, tilskudd til nordiske samarbeidsprosjekter og støtte til de frivillige organisasjonene samarbeid. Etter Regjeringens vurdering er det viktig å stimulere til ungdomssamarbeid som fremmer kontakt og styrker felles språk- og kulturarv i Norden.
- Deltakelse i det ungdoms- og utdanningspolitiske samarbeidet med EU. Gjennom utvekslingsavtaler både innenfor utdanning, opplæring og ungdomsutveksling har norsk ungdom mulighet til å få internasjonal erfaring. Samtidig gir disse avtalene norske læresteder og lokalsamfunn mulighet til å få impulser utenfra ved at utenlandsk ungdom deltar i programmene i Norge. Regjeringen vil fortsatt stimulere til et aktivt samarbeid med EU på disse områdene.
- Barnepolitisk samarbeid i Østersjøregionen. Regjeringen vil videreutvikle det barne- og ungdomspolitiske samarbeidet i Østersjøregionen, både gjennom bi- og multilaterale avtaler. Norge har, sammen med Sverige, vært pådriverer for å utvikle et samarbeid mot seksuell utnyttelse av barn i regionen. Det regionale IKT-nettverket knyttet til dette arbeidet skal styrkes. Norge vil delta aktivt i en egen arbeidsgruppe i regi av Østersjørådet som fokuserer på tiltak for utsatte barne- og ungdomsgrupper i regionen. Det er et viktig mål å trekke Russland aktivt med i dette arbeidet.
- Samarbeid i Barentsregionen. Regjeringen vil fortsatt støtte det regionale samarbeidet i Barentsregionen. Det er viktig at dette samarbeidet utformes av barne- og ungdomsorganisasjoner i regionen og tar utgangspunkt i lokale initiativ og engasjement. I en ungdomspolitisk ramme er det også viktig å fokusere på urbefolkningenes situasjon og sikring av en bærekraftig utvikling i regionen. Barne- og familiedepartementet har satt av 1 million kroner årlig i tre år fra 2001 til flernasjonalt samarbeid i Barentsregionen. Barentsregionens Ungdomsforum vil utarbeide forslag til et eget ungdomsprogram for regionen.
- Samarbeid med Europarådet. Det ungdomspolitiske samarbeidet i Europarådet har lange tradisjoner. En ungdomsministerkonferanse i Hellas i oktober 2002 vil trekke opp retningslinjer og nye prioriteringer for det ungdomspolitiske samarbeid-

- det i regi av Europarådet. Norge vil delta aktivt i utforming og oppfølging av dette samarbeidet.
- Samarbeid gjennom FN og andre internasjonale fora. Arbeidet vil bli videreutviklet, blant annet gjennom samarbeid om oppfølging av FNs barnekonvensjon og slutterklæringen fra FN sin Spesialsesjon om barn 2002.
 - Ungdomsprogram under Fredskorpsets ledelse. Regjeringen vil i statsbudsjettet for 2003 foreslå å etablere et separat ungdomsprogram under Fredskorpsets ledelse - det såkalte FK Ung. Dette programmet vil støtte opp om de mange ungdomsutvekslingsprogrammene som drives av en rekke frivillige organisasjoner.
 - Ungdomspanel. Regjeringen har etablert et ungdomspanel med fem representanter utvalgt av ungdommenes egne organisasjoner. Panelet skal kritisk vurdere Regjeringens utviklingspolitikk og gi sine synspunkter og kommentarer til den.
 - Videreutvikling av samarbeidet mellom myndighetene. I tillegg til utveksling, ungdomsdeltakelse og frivillig samarbeid mellom barne- og ungdomsorganisasjonene, er det også viktig å utvikle det internasjonale samarbeidet mellom myndighetene som arbeider på det barne- og ungdomspolitiske området. Gjensidig utveksling av metoder og erfaringer fra barne- og ungdomsarbeidet, samt kunnskap om barns og ungdoms situasjon, vil være nyttige bidrag til utvikling av den nasjonale barne- og ungdomspolitikken. Norge vil aktivt delta i internasjonalt arbeid på disse områdene.

1.12 Økonomiske og administrative konsekvenser

Arbeidet og innsatsen som presenteres i meldingen er allerede finansiert over de enkelte departementene sine ordinære budsjetter. Det er imidlertid behov for økte midler for å styrke og videreutvikle arbeidet på barne- og ungdomsområdet. Regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med de årlige budsjettene. En samlet oversikt over Regjeringens satsing på barn og ungdom i statsbudsjettet vil årlig bli utgitt av Barne- og familiedepartementet.

Regjeringen legger i meldingen opp til en styrket innsats for å bedre oppvekstmiljøet for barn og ungdom. For å sikre den nødvendige oppfølgingen er det behov for bedre samordning og koordinering av innsatsen for barn og ungdom både på statlig og lokalt nivå. Økt samspill og samarbeid med barn og ungdom, foreldre og frivillige organisasjoner er av særlig betydning. Dette stiller både lokale og sentrale myndigheter overfor nye utfordringer. I meldingen fremheves betydningen av en lokal organisering som sikrer det nødvendige tverrfaglige samarbeidet og samspillet med frivillige sektor. Også på statlig nivå vil det bli lagt opp til styrket samarbeid og samspill.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan

Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Ole-mic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Jan L. Stub og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Bergo og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke og fra Senterpartiet, Eli Sollied Øveraas, er glad for nå å ha St.meld. nr. 39 (2001-2002) om oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge til behandling. Dette er viktig for å gripe utfordringene og kunne tenke helhetlig rundt barns og unges oppvekstvilkår og utforme en helhetlig politikk på dette viktige området. Det er bra at en nå inkorporerer barnekonvensjonen i norsk lovverk (jf. Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) og behandler denne meldingen samtidig slik at en får sett barns rettigheter og denne meldingen i sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at det er viktig å utforme en helhetlig politikk på det viktige området som barns og unges oppvekstvilkår er. Det er riktig at de aller fleste barn og unge i Norge har gode oppvekstvilkår og trygge rammer rundt seg fra de blir født. Kanskje er Norge et av de landene som går lengst i å respektere barn og unges meninger. Likevel er også disse medlemmer klar over at ikke alt er like bra hvis man skrapet litt i overflatelakken. Det er barn helt ned til 12-årsalderen som er narkomane og det er barn som blir mishandlet og misbrukt. Det er ikke alle de offentlige tiltakene som fungerer som de skal, enten det nå er i skolen, barnehagen eller i institusjoner som er tilknyttet barnevernet. Slike oppvekstvilkår ønsker disse medlemmer at barn og unge skånes for. Når det offentlige har et ansvar for barn og unge, og i store deler av hverdagen til barn og unge har det offentlige det, må det offentlige, og også de som yter en tjeneste til det offentlige, etter bestiller/leverandørmodellen, tåle å bli kikket i kortene. Dette ser disse medlemmer kan gjøres ved å opprette et oppveksttilsyn. Et slikt tilsyn skal være fritt og uavhengig og kan på eget initiativ kontrollere at lover og forskrifter blir fulgt, og at de tilbud som blir gitt ivaretar barns rettigheter og er til barns beste. Det kan være ulike saker som oppveksttilsynet kan gå inn i, et eksempel på en slik sak kan være hvor barn blir stående lenge i kø i kommunen for å få psykiatrisk behandling. Andre saker kan dreie seg om kvaliteten i en konkret barnehage tilfredsstillende de aktuelle lover og forskrifter. Det finnes et uttall av ulike saker som et oppveksttilsyn kan gå inn i på uavhengig basis eller på tips fra brukere, men dette blir selvsagt opp til oppveksttilsynet selv å vurdere.

Disse medlemmer mener en det er en lang rekke tilsynsfunksjoner som i dag er ansvarsmessig plassert hos forskjellige steder, som bør samles i et slikt oppveksttilsyn. Eksempler på slike spredte tilsynsansvar er fylkesmannens tilsyn med kommunenes arbeid innenfor barnevern og barnehager, utdanningsdirektørens tilsyn med skolene, etc. For å sikre en helhetlig tilsynsaktivitet for barn og unge, bør slike tilsynsfunksjoner samles hos et oppveksttilsyn.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en sak om opprettelse av et oppveksttilsyn."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at gjennom lovverket er det i dag regulert hvem som skal føre tilsyn med ulike oppgaver på barne- og ungdomsområdet. Fylkesmannen har tilsyn med kommunenes arbeid innenfor barnevern og barnehager. Fylkeslegen (Helse-tilsynet), i dag en del av fylkesmannens administrasjon, har tilsyn med psykiatrien og helsestellet, utdanningsdirektøren med skolene etc.

2.1 Verdier, utfordringer og mål (jf. pkt.1.1 i innstillingen)

Komiteen vil bemerke at de fleste barn og unge lever under trygge og gode økonomiske kår. Velstand er ikke ensbetydende med det å trives og ha det godt. Omsorgssvikt, fattigdom, vold, mobbing, rusmiddelbruk, seksuelle overgrep, vansker med å strekke til på skolen og problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet er en del av virkeligheten for en god del barn i Norge. Norge har en negativ utvikling i barnevernet hvor barn med behov for tiltak er sterkt stigende, og tallet på barn som har tiltak fra barnevernet utenfor hjemmet er økende.

Barn med behov for tiltak i barnevernet er stigende. Pr. 31. desember 1993 var 5 224 barn og unge under omsorg av barnevernet. I tillegg var i underkant av 500 plassert utenfor hjemmet som et kortvarig frivillig hjelpetiltak. I 2001 var 5 033 under omsorg ved utgangen av året. I tillegg bodde vel 2 300 barn og unge under omsorg utenfor hjemmet som et frivillig hjelpetiltak. Av disse var vel 1 000 over 18 år. Dette skyldes en lovendring i 1998 som ga adgang til at et tiltak i barnevernet kunne fortsette til ungdommene fyller 23 år. Når det gjelder antall nye omsorgsovertakelser pr. år har disse ligget mellom 500 og 600 de siste 10 årene.

Når det gjelder statistikken for 1993 og alle senere år, er det noen barn under omsorg som er plassert i andre tiltak enn barnevernsinstitusjoner og fosterhjem. Disse er da plassert i barne- og ungdomspsykiatriske institusjoner, bokollektiver innenfor rusomsorgen eller i ulike sykehusavdelinger. I 1993 var slike plasseringer 794 ved utgangen av året. I 2001 var tallet 228. De siste fire årene synes dette tallet å ha stabilisert seg på ca. 225 ved utgangen av hvert år.

Det må settes inn ressurser og iverksettes tiltak for å møte denne utviklingen. Det forsøkes for lite på hvilke tiltak i barnevernet som virker målrettet. Det må satses mer på forskning på ulike tiltak for barn og unge slik at de store ressursene som brukes i barnevernet er gode og nok målrettede. Dette er belyst i behandlingen av St.meld. 40 (2001-2002) om barne- og ungdomsvernet og Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) om barnevernsloven. Komiteen viser til meldingen som legger stor vekt på at målet er å bidra til en barne- og ungdomspolitik som skaper en trygg, meningsfull og utviklende hver-

dag for flere. For å sikre dette må samarbeidet og samspillet mellom foreldre, offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner videreutvikles. Komiteen viser til at gjennom FNs barnekonvensjon har Norge forpliktet seg til å fremme barn og unges rettigheter på en rekke områder.

2.2 Sentrale utfordringer (jf. pkt. 1.1.2)

Komiteen vil understreke viktigheten av at det må tas hensyn til flere utfordringer ved utforming av en fremtidig barne- og ungdomspolitik.

Komiteen vil vise til at utdanning er viktigere enn noen gang. Kunnskapsnasjonen Norge er viktig for enkeltmennesket og som drivkraft for samfunnsutviklingen. Å sikre barn og unge lik rett og likeverdige muligheter til utdanning er en sentral utfordring i barne- og ungdomspolitikken.

Komiteen vil understreke viktigheten av at trygghet i familien er en forutsetning for en god personlig utvikling og er enig med Regjeringen i å ha fokus på barnets beste og barnets rett i samlivsdebatten. En må selv få velge samlivsform, og det må legges til rette for at barn lever i gode familierelasjoner. Barnets rett til samvær med foreldrene etter barnekonvensjonens artikkel 9 og foreldreansvaret i artikkel 18 må være et vesentlig grunnlag for utvikling av familiepolitikken. Det bør satses mer på foreldreveiledning, samlivskurs og familierådgivning både fordi det er flere samlivsbrudd enn før, og fordi barn ofte lever i et høyt konflikt-nivå etter samlivsbrudd.

Komiteen merker seg meldingens fokus på å legge til rette for arenaer og møteplasser som kan styrke en positiv identitetsutvikling og gi mulighet for deltakelse og innflytelse. Barn og unge må få reell innflytelse og dette må lovfestes. Artikkel 12 i barnekonvensjonen omhandler barnets rett til å si sin mening og at barnets meninger skal tillegges vekt. Det er viktig at barn blir hørt i saker som angår dem, slik at de kan være med på å utforme en politikk for barn og unge og påvirke sin egen hverdag både hjemme, i barnehagen og på skolen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil påpeke at endring i levekår, flere samlivsbrudd, økt kommersialisering og seksualisering, reklamepress, slanking, store utfordringer på rusfeltet, mer grov vold, en ny kommunikasjonsvirkelighet og en sterkere grad av organisering av fritiden, stiller nye krav til foreldrene, det offentlige og frivillig sektor.

Flertallet merker seg meldingens fokus på de nye interaktive kommunikasjonsmidlene og mulighetene som ligger i disse, samt medias innvirkning på hele oppveksten. Økt kommersialisering, kjøpepress og reklame påvirker barns holdninger og adferd. Det er en tiltagende tendens til å seksualisere barns og unges hverdag. Barnekonvensjonens artikkel 17 om massemedia vektlegger blant annet barns tilgang til informasjon og statens ansvar for å beskytte barna mot skadelig informasjon. Forskning på seksualisering av barn og unges hverdag og hvordan media påvirker barn og unge må prioriteres, slik at vi kan sette inn de riktige

tiltakene for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning, og lære barn og unge å tolke og dekode medias muligheter til kommersiell påvirkning.

Komiteen viser til at økt globalisering er en utfordring som gir barn og unge økte muligheter til å realisere sine mål, og dette bør løses gjennom økt internasjonalt samarbeid.

Komiteen vil understreke meldingens fokus på at en aktiv offentlig politikk overfor barn og unge på alle nivåer må reflektere et helhetssyn og ta utgangspunkt i enkeltmenneskets og gruppers behov. En utfordring for fremtidens politikk overfor barn og unge er å sikre helhet og tydelige prioriteringer i tjenester og tilbud. Det må på alle forvaltningsnivåer inngå en vurdering av barn og unges interesser. Om deres rett til å bli hørt er ivarettatt og om deres meninger er tillagt vekt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det bør på lik linje med likestillingslovens likestillingsregnskap, lages et barne- og ungdomsregnskap i offentlig forvaltning, slik at barns og unges rettigheter blir ivarettatt.

Flertallet vil påpeke behovet for at ungdom under 25 år skal sikres arbeid eller utdanning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ber Regjeringen vurdere tiltak for å sikre at ungdom enten får et tilbud om jobb, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak.

Disse medlemmer vil understreke behovet for å styrke kommunenes økonomi slik at kommunene kan gi barna en bedre skole, trygge barnehageplasser og skolefritidstilbud og gode helsetjenester.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at viktigheten med en barne- og oppvekstlov er at barns rettigheter skal ivaretas og at man skal ha et helhetlig lovverk som omfatter barn og unge. Disse medlemmer mener dette vil styrke barns rettigheter, og vi vil få et større fokus på barn og unges oppvekst og vilkår.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et forslag om at det skal gjennomføres et barne- og ungdomsregnskap i all offentlig forvaltning på alle politikkområder."

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et forslag om en barne- og oppvekstlov."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er uklart hva en slik barne- og oppvekstlov skal omhandle og hva som eventuelt skal være formålet med en slik lov. Disse medlemmer er skeptisk til en slik generell lov, og mener at spørsmål som berører barn og unge er godt ivarettatt i eksisterende lovgivning. Disse medlem-

mer kan for øvrig vise til at det i 1978 ble lagt frem en NOU om lov om oppvekstmiljøet (NOU 1978: 1).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at den årlige publikasjonen "Satsing på barn og ungdom - Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet" må sies å være et barne- og ungdomsregnskap på statlig nivå. Norge har fått mye positiv oppmerksomhet fra andre land og fra representanter for internasjonale barne- og ungdomspolitiske institusjoner (bl.a. FNs barnekomité) for dette regnskapet som Regjeringen setter opp årlig. Flertallet viser til at publikasjonen gir en økonomisk oversikt over den statlige innsatsen i form av budsjett (og regnskap) for de tre siste årene, der dette er mulig. I tillegg gir også publikasjonen en god oversikt over hva som gjøres for å gi barn og ungdom trygge og gode oppvekst- og levekår.

Flertallet viser til at det er mulig å få til barne- og ungdomsregnskap på kommunalt og fylkeskommunalt nivå ved bruk av KOSTRA (KOMmune-STat-RApportering). Det er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere og andre, både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til undersøkelser som har vært i media, hvor det viser seg at barn og ungdom er mindre påvirkelig av reklame enn det som tidligere er antatt. Barn og unge er født inn i en verden der reklame er en del av hverdagen, og det viser seg at de er langt flinkere til å sortere reklame enn voksne er. Disse medlemmer kan ikke støtte det som kan se ut som å pålegge den offentlige forvaltningen ytterligere oppgaver som et barne- og ungdomsregnskap, da dette ikke vil medføre annet enn krav om ytterligere ressurser i den offentlige sektor, samtidig som et slikt regnskap ikke blir lest av andre enn noen få politikere. Statistisk Sentralbyrå kommer årlig ut med informasjon, som skulle dekke de behov som det skulle være nødvendig å få informasjon om. Disse medlemmer viser til sitt forslag om oppveksttilsyn, som kan ivareta det som man er ute etter, nemlig å sikre at det offentlige følger opp de pålegg som de får.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil bemerke at meldinga mangler forpliktende tiltak mot fattigdom og fattigdomsutvikling og tiltak som kan forebygge uheldig utvikling hos barn og unge. Barn skal uavhengig av foreldres økonomi kunne delta i fritidsaktiviteter, skolefritidsordninger og tilbud i skolens regi.

Meldinga legger stor vekt på styrking av frivillig sektor. Den er ikke like konkret på betydningen av å styrke

det offentliges satsing på forebyggende tiltak. Dette er en svakhet ved meldinga. Forebyggende tiltak for barn og unge må prioriteres på alle offentlige nivåer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med helhetlige og konkrete tiltak mot fattigdom i barnefamilier."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til St.meld. nr. 6 (2002-2003) Tiltaksplan mot fattigdom og Stortingets behandling av denne i mai 2003 (Innst. S. nr. 184 (2002-2003)).

Disse medlemmer viser til at problemstillinger knyttet til fattigdom blant barn og unge er drøftet flere steder i St.meld. nr. 39 (2001-2002), og at Barne- og familiedepartementet i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 fikk 2,5 mill. kroner til arbeid og innsats gjennom tilskuddsordningen Ungdomstiltak i større bysamfunn hvor ti byer og sju bydeler i Oslo omfattes av ordningen. De ble tidlig i år invitert til å søke om midler til å gjennomføre gode ferie- og fritidsaktiviteter, rettet mot barn og unge i familier berørt av fattigdomsproblemer. Byer og områder med store levekårsproblemer ble spesielt oppfordret til å gjøre en innsats og søke om midler. Disse midlene vil bli delt ut før sommerferien.

2.3 Verdier og mål (jf. pkt. 1.1.3)

Komiteen slutter seg til de mål og verdier som Regjeringen legger til grunn for barne- og ungdomspolitikken og utsetter det familiepolitiske området til behandlingen av Familiemeldingen (St.meld. nr. 29 (2002-2003)).

2.4 Grunnlag og retning (jf. pkt. 1.2.1)

Komiteen er glad for at Barnekonvensjonen nå innarbeides i norsk lov gjennom inkorporering i menneskerettsloven. FNs konvensjon om barns rettigheter utgjør et viktig grunnlag innen barne- og ungdomspolitikken, og komiteen forutsetter at departementet kommer tilbake med forslag om lovendringer som er nødvendig for å ivareta barns rettigheter på de ulike områdene som omhandles i denne meldingen, St.meld. 40 (2001-2002), Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) og Ot.prp. nr. 29 (2002-2003). Dette må sees i sammenheng med behandlingen av Ot.prp. nr. 45 (2002-2003).

Komiteen vil fremheve at Barnekonvensjonen ble gjort til norsk lov ved Stortingets beslutning om inkorporering av 10. juni 2003. Konvensjonen fikk ved dette en rettskildemessig status mellom grunnlov og alminnelig lov. Det innebærer at dersom en lovbestemmelse anses å være i strid med Barnekonvensjonen, har konvensjonen forrang.

For komiteen er det viktig å sikre at Barnekonvensjonen får reell betydning for barn i Norge. Komiteen mener at det i den forbindelse er positivt at Stortinget i forbindelse med inkorporeringen av konvensjonen endret flere lovbestemmelser for å synliggjøre den i norsk rett. Både barnevernsloven, adop-

sjonsloven, forvaltningsloven, tvistemålsloven og straffeloven ble endret. Dette skjedde etter en gjennomgang av lovverket. Formålet med regelendringene var å sikre barns rett til medbestemmelse og for å gi et ytterligere vern mot overgrep.

Komiteen vil videre nevne at Stortinget i forbindelse med inkorporeringen ba Regjeringen utarbeide en ny straffebestemmelse om såkalt barnepornografi.

Komiteen er kjent med at utvalget som skal fremlegge forslag til ny utlendingslov særlig er bedt om å vurdere forholdet til Barnekonvensjonen. Videre vil komiteen fremheve at det er nedsatt et utvalg som skal vurdere behovet for en egen antidiskrimineringslov for funksjonshemmede. Barnekonvensjonens bestemmelser om rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse står sentralt i utvalgets arbeid.

I fremtiden vil det trolig være behov for ny lovgivning som berører barn. Komiteen ber Regjeringen om å alltid vurdere forholdet til våre internasjonale menneskerettighetsforpliktelser når nye lovforslag utarbeides.

Komiteen viser til at i 1999 ba Justisdepartementet alle de departementer som har ansvar for lovgivning som er berørt av Barnekonvensjonen, redegjøre både for hvordan konvensjonens krav kommer til uttrykk i lovgivning og for eventuelle lovendringer og som ville bidra til å synliggjøre konvensjonen.

Mottakere av bestillingen var Barne- og familiedepartementet, Forsvarsdepartementet, Kulturdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Utenriksdepartementet.

Komiteen viser til at aktuelle departementer derfor gjennomgikk sitt lovverk og meldte tilbake hvilke endringer det var naturlig å foreta. For Barne- og familiedepartementets vedkommende ble barnevernsloven, barneloven og adopsjonsloven gjennomgått og endringer foreslått.

2.5 Satsingsområder og tiltak fremover (jf. pkt. 1.2.3)

Komiteen vil understreke meldingens fokus på koordinering og samarbeid mellom forvaltningsnivåer. Regjeringen vil styrke og videreutvikle samarbeidet på statlig, kommunalt og fylkesnivå. Dialog, informasjonsutvikling, kompetansebygging, forskning, forsøk og utviklingsarbeid er viktige elementer i det videre arbeidet med en bedre oppvekstpolitikk.

Komiteen støtter Barne- og familiedepartementet i årlig å utpeke en barne- og ungdomskommune som utmerker seg gjennom at barn og unge har innflytelse og et helhetlig, godt og langsiktig arbeid for å bedre oppvekstmiljøet.

Dette kan virke stimulerende, men komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil påpeke at kommunenes økonomi må styrkes på områder som ivaretar barn og unge. Det må også sikres at kommunene tar hensyn til barns og unges interesser gjennom det lokale planarbeidet og følger opp rikspo-

litiske retningslinjer. Barnerepresentantordningen må bedres og utvides.

Komiteen er kjent med at Regjeringen vil arbeide for at barns og unges interesser skal ivaretas bedre i det lokale planarbeidet, og at Regjeringen har igangsatt et arbeid for å evaluere rikspolitiske retningslinjer for å styrke barns og unges interesser i planlegging.

Komiteen henviser til forslaget som ble vedtatt i Stortinget ved behandlingen av Ot.prp. nr. 9 (2002-2003), jf. Innst. O. nr. 64 (2002-2003) om samarbeidsorgan for lokale tjenester i kommunene bestående av representanter fra for eksempel barnevern, skole, barnehage, politi, helsevesen, frivillige organisasjoner og politikere. Dette er et tiltak som flere av høringsinstansene var opptatt av, og det er et viktig skritt på veien til et forpliktende samarbeid for et bedre oppvekstmiljø.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for å styrke lavterskeltilbudet til barn og unge i norske kommuner. Barn og unge trenger en kontakt- og talsperson i kommunen. Denne talspersonen bør fylle en del av de samme funksjonene som Barneombudet skal fylle på nasjonalt plan. Etableringen av kontakt- og talsperson skal være frivillig og gi stort rom for ulike lokale løsninger når det gjelder utforming og evaluering. Sentrale myndigheters bidrag i denne sammenheng bør være økonomiske ordninger som stimulerer til opprettelse av en slik funksjon.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag.

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som stimulerer norske kommuner til å opprette egen kontaktperson/talsperson for barn og unge."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener at det er lite behov for en egen ansatt for å fylle funksjonen som talsperson for barn og unge. Kommunene har i dag allerede flere ordninger som dekker behovet for egen kontaktperson. Barnerepresentantordningen er ment å skulle fungere slik at barns og unges interesser ivaretas i kommunal planlegging. Barnerepresentanten utpekes av kommunestyret, og dette er ofte en person som kjenner til oppvekstmiljøet i kommunene gjennom sin arbeidsplass; i skolen, som helsesøster etc. Disse medlemmer viser til at i om lag tre fjerdedeler av landets kommuner er det opprettet et innflytelsesorgan for barn og ungdom, som barne- og ungdomsråd o.l. Den ansatte i kommunen som er kontaktperson for disse organene, har også et ansvar for at disse får uttale seg i saker som angår dem. Arbeidet for å fremme barn og unges interesser er et ansvar som påhviler flere kommunale tjenester og profesjoner (barnevern, skole, utekontakt, helse-tjeneste etc.). Disse har som del av sin jobb å være samtalepartnere for barn, støtte dem som trenger det, og ivareta deres interesser innenfor kommunen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at mange kommuner har gode systemer for å ivareta barns og unges interesser.

Flertallet mener derfor at det er opp til den enkelte kommune å finne systemer som ansvarliggjør kommunens arbeid med barn og unge for å sikre gode oppvekstvilkår.

2.6 Barns og ungdoms deltakelse og innflytelse (jf. pkt.1.3)

Komiteen støtter meldingen i at økt deltakelse både i politiske prosesser og beslutninger er viktig på ulike arenaer der barn og ungdom ferdes. Barns og unges ideer, tanker og forslag skal tas hensyn til ved planlegging, politikkutforming og det daglige arbeidet på ulike arenaer. Barne- og familiedepartementet har et særlig ansvar for å være pådriver og følge opp helheten i det videre arbeidet og styrke det tverrdepartementale arbeidet.

Komiteen støtter Regjeringens forslag om en ungdomskontakt i hver kommune.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det bør settes ned en tverrdepartemental gruppe som har ansvaret for å koordinere all politikk som angår barn og unge. Dialogen med barne- og ungdomsmiljøene må styrkes og bli mer forpliktende for Regjeringen. Det bør nedsettes et ungdomsråd som trekkes inn i det løpende arbeidet. Representanter for dette rådet bør sitte i den tverrdepartementale gruppen. Regjeringen vil stimulere til at kommuner med systematisk medvirkning fra barn og unge øker og heve ungdomsrepresentasjonen i statlige styre, råd og utvalg. Dette er bra, men det er nødvendig med en lovfesting av denne retten for å ivareta artikkel 12 i FNs barnekonvensjon slik at det blir et forpliktende samarbeid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Regjeringens etablerte ungdomspanel og oppnevning av tverrdepartementale grupper. Disse medlemmer mener det er mer hensiktsmessig å opprette et tverrdepartementalt utvalg som ser barne- og ungdomspolitikken i et helhetlig perspektiv.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti henviser til at det flere steder i meldingen påpekes viktigheten av et tverrdepartementalt samarbeid. Flere steder henvises det til ulike tverrdepartementale grupper som fungerer på ulike områder. Dette mener disse medlemmer er uhenktsmessig og ressurskrevende. Det er bedre at dette koordineres til en gruppe hvor man kan få til en helhetlig politikk for barn og unge som meldingen setter fokus på.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å opprette en tverrdepartemental gruppe som skal ha ansvar for en helhetlig koordinering av politikk som angår barn og unge."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at det på politisk nivå alt er etablert en slik gruppe gjennom statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål - som nettopp har som mål å bidra til koordinering av politikken for barn og unge. I tillegg til statssekretærutvalget for barne- og ungdomsspørsmål, har departementene samarbeidsfora knyttet til ulike konkrete tema. Det er til enhver tid en rekke formelle og mer uformelle arbeidsgrupper i sving for å samordne innsatsen på aktuelle områder.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å opprette et ungdomsråd som skal ha representanter i den tverrdepartementale gruppen."

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, ser det ikke som hensiktsmessig å opprette et statlig ungdomsråd. Flertallet mener det vil være problematisk å få til et råd som er representativt for hele ungdomsgruppen og som kan ivareta alle områder innen barne- og ungdomspolitikken. Regjeringen ønsker i stedet å beholde og videreutvikle ulike dialogformer med grupper av ungdom som berøres av de enkelte politikkområdene, som for eksempel LNU. Flertallet viser til at de ulike formene for dialog er omtalt i St.meld. nr. 39 (2002-2003). Myndighetene innhenter informasjon og ber om innspill på konferanser, drøftingsmøter, idédugnader, høringer, samråd, samt gjennom at ungdom er representert i offentlige råd og utvalg. I meldingen legges det opp til å styrke og videreutvikle dialogen på statlig nivå med ungdomsmiljøene, blant annet gjennom mer systematisk direkte kontakt med frivillige organisasjoner og ungdomsgrupperinger (jf. kapittel 4.2.2).

Komiteen viser til at Planlovutvalget i sitt nylig fremlagte utkast til ny plan- og bygningslov (plandelen) - NOU 2003: 14 "Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven II 2" - har foreslått at:

"Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge (§ 1-7)."

Komiteen mener det er viktig at Regjeringen kommer tilbake til hvordan barns rett til medvirkning i kommunale planprosesser nærmere skal presiseres i plan- og bygningsloven, når Planlovutvalgets forslag til ny lov blir behandlet. Komiteen registrerer at i dag er barns og unges rett til medvirkning i kommunale

planprosesser spesielt nevnt i Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barns og unges interesser i planlegging.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at det finnes mange gode ideer til tiltak som vil styrke barns og unges innflytelse i samfunnet. Økte frie driftsmidler til ungdomsorganisasjonene, 16-åringer må få stemmerett, elevene må få større innflytelse i skoleutvalgene og skoleutvalgene må få større betydning.

Komiteen viser til at Barne- og familiedepartementet skriver i sin publikasjon "Satsing på barn og ungdom - Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2002":

"Barn og ungdom skal ikke oppleve at de er deltakere i et skinnendemokrati. Det vil gi en negativ læring som vil påvirke deres innstilling til lokaldemokratiet og deres deltakelse i samfunnsutviklingen."

Komiteen støtter dette og mener dette må ivaretas i konkrete tiltak. Valgdeltakelsen viser at ungdom i mindre grad enn voksne bruker stemmeretten, og medlemstallene i de politiske ungdomsorganisasjonene har falt. Dette er uheldig for demokratiet. Ungdom er underrepresentert i offentlige råd og utvalg. For at sammensetningen av befolkningen skal gjenspeile befolkningen, må ungdomsrepresentasjonen øke.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil at ungdom skal engasjere seg i samfunnsutviklingen og mener at det er viktig at også støtten til de politiske ungdomsorganisasjonene styrkes.

Dette flertallet mener at ungdomsorganisasjoner og andre interesseorganisasjoner må få bedre innpass i skolen.

2.7 Familie og oppvekst (jf. pkt. 1.4)

Komiteen vil behandle familiepolitikken i forbindelse med behandlingen av Familiemeldingen (St.meld. nr. 29 (2002-2003)). Her fremmes det tiltak som vil ivareta barns rettigheter og trygghet i ulike familierelasjoner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til Budsjett-innst. S. nr. 2 (2002-2003) og vil understreke at kontantstøtten ikke er en del av disse partiers familiepolitikk. Disse medlemmer vil vise til at evalueringen har vist at ordningen så langt ikke har ført til omfattende endringer i småbarnsfamilienes tilpasninger. Disse medlemmer har sett at de virkningene som kan observeres, ikke uten videre peker i riktig retning. Disse medlemmer vil spesielt vise til at kontantstøtten bare synes å virke inn på mødrenes atferd i forhold til arbeidslivet, ikke fedrenes. Dette ser disse medlemmer på som bekymringsfullt i et mer langsiktig perspektiv, samtidig som undersøkelser viser at ordningen fører til en svært liten økning i den tiden foreldre og barn får sammen.

Disse medlemmer vil vise til at disse partiers familiepolitikk er å tilrettelegge for god omsorg for barna, samtidig som foreldre gjennom et likestilt foreldreskap og aktiv tilrettelegging fra det offentlige side skal kunne kombinere foreldrerollen og yrkesarbeid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti henviser til budsjettforslag fra Sosialistisk Venstreparti for 2003 hvor kontantstøtten avvikles.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter Regjeringens forslag om å øke pappapermisjonen for å bidra til å styrke kontakten mellom småbarnsfedre og deres barn. Heving av adopsjonsstøtten for familier som adopterer fra utlandet er også nødvendig. Ulike prosjekter for foreldre med minoritetsbakgrunn i helsestasjonens regi er viktig, og at det skal gjennomføres korttidstilbud i barnehager kombinert med norskopplæring for foreldre.

Flertallet vil understreke betydningen av økt fokus på forebyggende arbeid og tverrfaglig samarbeid. Fattigdom i et så rikt land som Norge er uakseptabelt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at det er mange barn i Norge som utelates fra skoleturer og fellesskapet grunnet økonomi, og fattigdom gir ulike uheldige utslag. Barn som lever under fattigdom har ofte dårlige oppvekstvilkår, og det må iverksettes tiltak som avskaffer fattigdommen i Norge. Meldingens oppskrift for å forebygge fattigdom er foreldrenes arbeidstilknytning. Dette lar seg vanskelig gjennomføre når arbeidsledigheten er sterkt økende. Det er med bekymring disse medlemmer registrerer at eneforsørgere er i ferd med å få lavere levestandard. Regjeringen må komme tilbake med mer konkrete og målrettede tiltak for å møte fattigdommen blant barn og unge.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen vil følge opp tiltaksplanen mot fattigdom i forbindelse med de årlige statsbudsjettene.

Komiteen vil peke på artikkel 19 i FNs barnekonvensjon som omhandler beskyttelse mot misbruk. Det er mange barn som nå utsettes for seksuelle overgrep i Norge, og komiteen viser til forslag i Innst. S. nr. 121 (2002-2003):

"Stortinget ber Regjeringen komme med en utredning om situasjonen for seksuelt misbrukte barn og deres familier i Norge med særlig fokus på rettspraksis, behandlingstilbud, oppfølging og kompetanse."

Komiteen vil ha en skjerping av straffen når det gjelder å selge, eie eller produsere barnepornografi. Komiteen mener det er viktig å bidra til å bekjempe spredning av barnepornografi og hindre at nye barn utsettes for overgrep.

I dag er lovverket slik utformet at seksuelle overgrep mot barn gir overgriperen en uforholdsmessig lav straff i forhold til andre forbrytelser. Norge har dessverre ikke egne straffebestemmelser som skiller mellom overgrep mot barn og pornografi for voksne. Resultatet er at vi har en lavere strafferamme for barnepornografi enn flere andre europeiske land. Komiteen vil understreke at såkalt barneporno er overgrep mot barn, og det er malplassert å plassere disse overgrepene i samme bås som pornografi.

Komiteen er enig i at familien har vært og fortsatt er en viktig arena og ramme rundt oppveksten til barn og unge. Komiteen har tro på at et godt samfunn for barn og unge er et godt samfunn for alle.

De aller fleste barna i samfunnet vårt har det godt, og de aller fleste foreldrene gjør en god jobb i foreldrerollen. Det er etter komiteens mening derfor en viktig samfunnsoppgave å legge til rette for at det forblir situasjonen også i framtida, og slik at flest mulig greier å utføre denne viktige oppgaven til beste for både barna og seg selv.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil derfor peke på viktigheten av:

- foreldrestøttende kurs og veiledning
- en styrket helsestasjon
- en videreutvikling av tidskontoordningene
- en styrking av omsorgslønnsordningene
- en styrking av pensjonsrettighetene for de som utfører omsorgsarbeid
- en SFO-ordning som ikke er så dyr at pris blir en hindring
- barnehageplass til alle som ønsker det.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til St.meld. nr. 39 (2001-2002) og St.meld. nr. 29 (2002-2003) om familiepolitikken som har en rekke tiltak på dette området, og dette flertallet ønsker å følge dette opp.

Komiteen er enig i at familiepolitikken skal behandles i forbindelse med familiemeldingen. Men likevel er det viktig å understreke at en god oppvekst for barn og unge er tuftet på en god familiepolitikk. Det aller viktigste for barn og unge er trygge rammer rundt seg, klar grensesetting og gode rollemodeller. Dette vil bidra til å skape trygge barn og unge.

Komiteen vil hevde at familien er et godt utgangspunkt for alle barn og ungdommer, men er klar over at familiemønsteret i Norge har endret seg, og at stadig flere barn og ungdommer bor i aleneforeldrefamilier, er særkullsbarn eller bor i løsere familieformer.

Komiteen vil drøfte sine synspunkter på dette i forbindelse med familiemeldingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er klar over at det finnes barn og unge i Norge som ikke lever i trygge og etablerte hjem. Det er svært

viktig at disse risikobarna får så stabile og trygge rammer som mulig, for å gi dem en sjanse til et fullverdig liv. Nå viser heldigvis også nyere undersøkelser at mye at det som har vært sagt og skrevet, ikke helt stemmer. Man kan få inntrykk av at risikobarna (med risikobarn menes barn som er utsatt for vold, lever i fattigdom eller ikke har stabile familieforhold) i voksen alder utvikler seg i en negativ retning. Men nyere undersøkelser, og det vises da til en artikkel av Wenche Fuglehaug i Aftenposten 3. mars 2003, viser at over halvparten av disse barna greier seg bra.

Disse medlemmer er opptatt av man fokuserer på de sterke sidene hos disse barna, og at man unngår så langt det er mulig å stigmatisere dem. Ved å stigmatisere disse barna, gir man dem et dårligere utgangspunkt enn ved å dyrke frem de sterke siden hos dem, og ved å gi dem stabilitet og trygghet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at i St.meld. nr. 29 (2002-2003) Om familien - forpliktende samliv og foreldreskap, står det blant annet at: "Regjeringen vil utarbeide en samlet plan mot seksuelle overgrep mot barn og utvide perspektivet til også å omfatte fysiske overgrep mot barn", og at departementet tar sikte på å ferdigstille planen i løpet av 2004.

2.8 Trygge og inkluderende lokalmiljøer (jf. pkt. 1.5)

Komiteen er enig i at det er viktig med tilgang til gode møteplasser og at disse utformes slik at barn og ungdom sikres mulighet til å delta i fellesskapet. Lokaler og møteplasser for ungdom må stå til disposisjon. Innsatsen mot den negative rusutviklingen må styrkes.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at departementet må følge opp og iverksette vedtaket om lov hjemlet rett til behandling for rus og psykiatri for barn og unge med tiltak fra barnevernet som ble vedtatt i Stortinget ved behandlingen av St.meld. nr. 40 (2001-2002).

Komiteen vil understreke at innsatsen mot å forebygge og bekjempe problemadferd knyttet til vold, rasisme, diskriminering og kriminalitet i barne- og ungdomsmiljøene, må opptrappes og gjøres målrettet. Det må brukes mer midler til forskning og ulike prosjekter slik at det forebyggende arbeidet får dokumenterbar effekt.

Komiteen støtter de tiltakene som foreslås i meldingen, men vil påpeke at som ledd i arbeidet mot mobbing må ikke innsatsen begrenses kun til Olweus' program. Komiteen viser til at det er flere programmer som kan brukes, bl.a. har mange skoler gode erfaringer med "Steg for steg." Kostnad og nytteeffekt ved de ulike programmene må evalueres.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det finnes en rekke gode eksempler på bruk av kunst og kulturtiltak som virke-

middel i kampen for bedre ungdomsmiljøer. Dette flertallet vil i den sammenheng fremheve et "Norge 2005"-prosjekt med basis i skole og oppvekstmiljø ved Tæruddalen skole i Skedsmo og Østlyckeskolen og Alingsås i Sverige (SKALK-prosjektet). Hensikten med prosjektet, som har pågått i tre år, er å fremelske det skapende og kreative mennesket og drive forebyggende rus- og voldsarbeid ved å bidra til økt trivsel og hindre mobbing. Prosjektet skal videre bidra til et godt oppvekstmiljø gjennom å engasjere lærere, beboere i boligområdene og frivillige organisasjoner, i tillegg til å bygge opp en lokal identitet. En prosjektgruppe bestående av representanter fra skolen, kulturkontoret og nærmiljøets organisasjoner leder det praktiske arbeidet. Dette flertallet har med tilfredshet merket seg det svært positive resultatet av Tæruddalen skoles "snuoperasjon" og den betydelige bedringen i oppvekstmiljøet og fritidsmiljøet i Skedsmo fra 2000-2002, slik den er dokumentert i NIBRs ungdomsundersøkelse.

Dette flertallet er av den oppfatning at SKALK-prosjektet er et eksempel på viktigheten av en bred satsing som involverer skole, kultur, helse og sosialmyndigheter på alle forvaltningsnivå og som fremfor alt utløser stor frivillig nærmiljøetsatsing. Dette flertallet ber Regjeringen bidra til å gjøre kjent de positive resultatene fra SKALK-prosjektet slik at andre skoler og nærmiljøer kan utvikle en lignende modell.

Komiteen sier seg enig med departementet i at det er viktig å stimulere til trygge og inkluderende lokalmiljø gjennom samspill mellom offentlige myndigheter, frivillige krefter, foreldre og barn og ungdom selv.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke behovet for gode og billige møteplasser i lokalmiljøene. Offentlige tilbud, som fritidsklubber, musikk- og kulturskoler mv. bør være gratis eller tilby deltakelse til svært lav pris, slik at tilbudene kan gis til alle uavhengig av foreldrenes økonomi.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke viktigheten av å finne virkemidler for å nå ungdom i forebyggende arbeid. Dette flertallet mener at det er avgjørende å skape et helhetlig informasjonsverktøy for ungdom på deres premisser. Formålet må være å nå ut til ungdom med informasjon på områder der en ønsker å drive holdningsskapende og forebyggende arbeid. De tradisjonelle brosjyrene og holdningskampanjene er ikke nok. Det er nødvendig å bruke de verktøyene ungdom bruker. Nettsidene må ha fokus på at det skal være en levende kanal som kommuniserer med ungdommen. Dette flertallet viser til at Young-gate er et forsøk hvor man har koplet lekседagbok og nettsted, og her har man vært opptatt av å skape et helhetlig informasjonsverktøy for ungdom på deres premisser. Dette har gitt svært gode resultater. Dette arbeidet bør videreføres og utvikles i samarbeid med ungdommene. Dette flertallet viser til f.eks. nettsidene Klara Klok og

Ungdomsnett.no som er gode tilbud som bør videreutvikles.

Dette flertallet understreker at barn og ungdom er vår fremste ressurs. Ungdom spiller en viktig rolle for å skape gode og levedyktige lokalsamfunn. Dette flertallet mener det offentlige må spille på lag med de unge slik at

- barn sikres naturopplevelser og utfoldelsesmuligheter i nærmiljøet
- tilrettelegging av aktiviteter for barn og unge inngår som en viktig del av planlegging av boområder
- barn og unge tas med på råd om hvordan de ønsker at hjemkommunen skal være
- lokaler og møteplasser stilles til rådighet, der barn og unge kan møtes både til organisert og uorganisert aktivitet

Dette flertallet legger vekt på at det skal være skoler i lokalmiljøet for våre barn. Dette flertallet ønsker å skape gode oppvekstmiljø for barn i hele landet.

Hverdagen for mange barn og unge preges av farlige skoleveier. Stadig flere foreldre bekymrer seg så mye at de kjører barna til skoledøra. Dette flertallet mener derfor forholdene bør legges til rette for at

- barna sikres en trygg skolevei
- trafikkfarlige punkter på skoleveien kartlegges
- det utarbeides handlingsplaner for trafiksikkerhet.

2.9 Skole og utdanning (jf. pkt. 1.6)

Komiteen understreker at artikkel 28 og 29 i FN's barnekonvensjon må ivaretas. Det fremgår blant annet av barnekonvensjonen at barnet har rett til utdanning. Grunnskolen skal være gratis og obligatorisk, ulike former for videregående utdanning skal være tilgjengelig for alle barn og det skal settes i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Staten skal fremme internasjonalt samarbeid om utdanning. Utdanning skal fremme utviklingen av barnets personlighet og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettigheter og fremme holdninger om fred, toleranse og vennskap mellom folk.

Komiteen viser til at Regjeringen også vil bidra til å styrke skolens fysiske miljø og bygningsmessige standard, og man vil ha en gratis, offentlig grunnskole. De nye bestemmelsene som ble foreslått i opplæringsloven, vil styrke elevenes innflytelse, og komiteen støtter Regjeringens oppfordring til den enkelte skole og lærer til å legge til rette for aktiv elevmedvirkning.

Komiteen vil vise til barn og unge med spesielle behov. Mange av disse blir ikke fanget opp på helsestasjonen, i barnehagen, på barneskolen, på ungdomsskolen eller hos politiet. Fragmentert ansvar og manglende oppfølging gjør at man ikke får resultater. Komiteen mener at barnet må settes i sentrum slik at det tas totalansvar for barnet.

Komiteen mener barn med problemer må ha et sted å gå til i det øyeblikket de opplever problemer og

har behov for å snakke med noen, enten det gjelder mobbing på skolen, problemer med læreren, personlige eller familiære problemer. En slik førstelinjetjeneste må være der barn og unge har et naturlig tilknytningspunkt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det viktigste i skolens mandat er å gi alle barn og unge muligheten til å realisere sine evner og talenter. Dette er samtidig skolens viktigste fordelingspolitiske oppgave - det beste tiltak mot fattigdom og marginalisering i voksen alder er en god grunnutdanning for alle.

Flertallet ønsker ikke at grunnskolen skal utsettes for reklame og kommersialisering.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at skolens viktigste mandat er å gi alle barn og unge muligheten til å realisere sine evner og talenter. Imidlertid har disse medlemmer merket seg at enhetsskolen ikke har greid dette på en tilfredsstillende måte. Disse medlemmer er av den oppfatning at for å imøtekomme det enkelte individs behov, er det nødvendig å tilby ulike typer skoler med forskjellige pedagogiske innretninger. Dette vil en, slik disse medlemmer ser det, oppnå gjennom å legge til rette for etablering av private skoler, samt en økt organisatorisk og pedagogisk frihet for de offentlige skolene. Videre er dette viktig som et tiltak mot fattigdom og marginalisering i voksen alder ved at alle får en tilfredsstillende grunnutdanning. Den offentlige enhetsskolen har slik disse medlemmer ser det ikke greid å gi alle elever en utdanning som er tilfredsstillende uansett bakgrunn og ressurstilgang i hjemmet. De resultatene som norske elever har prestert i internasjonale undersøkelser er middelmådige, noe disse medlemmer er lite tilfreds med. Norge er et av de land som bruker mest penger på skole, men oppnår ikke tilfredsstillende resultater. Disse medlemmer har merket seg at en av fem elever går ut av grunnskolen uten å kunne lese og skrive skikkelig og finner dette alarmerende. Disse medlemmer vil blant annet ha økt fokus på orden, disiplin og en styrking av basisfagene som et ledd i å forbedre skolen. For å få en kunnskapsskole ønsker disse medlemmer en utvidet skoledag med styrket faglig innhold.

Disse medlemmer viser til at grunnskolen skal være gratis og viser til at dette innebærer en likebehandling mellom offentlige og private skoler, både organisatorisk og økonomisk. Regjeringens forslag til nytt finansieringssystem for frittstående skoler viderefører den økonomiske forskjellsbehandlingen av elever som velger frittstående skoler, da disse elevene må betale skolepenger. Denne egenandelen på grunnskoleutdanningen bryter med prinsippet om at grunnskolen skal være gratis.

Disse medlemmer ser positivt på at den enkelte skole og den enkelte lærer legger til rette for en aktiv elevmedvirkning. Imidlertid vil disse medlemmer understreke at læreren skal være en tydelig voksen leder som tar ansvar i forhold til elevene og i forhold til

å skape ro, orden og et godt læringsmiljø. I tillegg vil disse medlemmer understreke at foreldrene har det overordnede ansvaret for sine barn. Samarbeidet mellom hjem og skole er av stor betydning og er viktig for at elevenes læringsutbytte skal bli best mulig. Disse medlemmer mener derfor at samarbeid mellom hjem og skole må bygges videre ut. I denne sammenheng vil disse medlemmer vise til sin modell der hver skole har et selvstendig og ansvarlig driftsstyre. I de offentlige skolene skal foreldrene være i flertall, og også i de private skolene skal de være godt representert. Dette åpner, slik disse medlemmer ser det, for økt brukermedvirkning og kan styrke samarbeidet mellom hjem og skole. Disse medlemmer ønsker videre at foreldrene skal ha mulighet til en selvstendig tilsynsrolle i forhold til skolen etter modell fra Danmark.

Disse medlemmer har merket seg at flertallet ikke ønsker at grunnskolen skal utsettes for reklame og kommersialisering. Disse medlemmer viser til at en rekke kommuner ikke har økonomi til å skaffe elevene i grunnskolen tilfredsstillende læremateriell. Slik disse medlemmer ser det, skal hensynet til elevene gå foran en generell skepsis til reklame. Disse medlemmer viser videre til at en rekke elever mottar ulike effekter i form av T-skjorter, linjaler osv. i dag, og at et totalt reklameforbud vil gjøre utdeling av denne type effekter umulig. Disse medlemmer vil derfor at det skal være opp til den enkelte skole, i samarbeid med foreldrene, å avgjøre hvorvidt det er ønskelig med reklamefinansiert materiell til elevene.

Komiteen mener at alle barn og unge skal gis en god utdanning. Å la alle få vokse til gjennom en god grunn- og videregående utdanning vil være noe av det viktigste man kan gjøre for å utjevne forskjeller.

Komiteen viser til Innst. O. nr. 43 (2002-2003) om gratisprinsippet i grunnskolen, der det tydeliggjøres at norsk grunnskole skal være gratis. Alle deler av grunnskoleopplæringen skal være gratis, og alle barn skal få mulighet til å delta i aktiviteter som skolen arrangerer som del av grunnskoleopplæringen, uavhengig av de foresattes økonomiske stilling. Opplæringen i grunnskolen skal gi like muligheter for alle, og den skal gi utvikling for hver enkelt elev.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at den norske enhetsskolen er enestående ved at den er et felles møtested for alle. Den er en sosialiseringsarena der barn fra ulike samfunnslag og livssituasjoner lærer av og med hverandre. Dette er en verdi ved skolen spesielt som kommer samfunnet til gode generelt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil ha en sterk offentlig skole. For disse medlemmer er foreldreretten et grunnleggende prinsipp i skolepolitikken, og vi vil forsvare retten til å starte friskoler som et supplement til offentlige skoler.

Disse medlemmer mener at både friskoler og den offentlige skolen skal dyktiggjøre barn og unge til å møte de utfordringer som livet gir. Skolen må være preget av kvalitet, verdier og åpenhet. Den gode skolen skal formidle kunnskap og vår kristne kulturarv, og hjelpe barn til mestring, utfoldelse og sosial utvikling. Disse medlemmer vil sette fokus på elevenes læringsmiljø, den gode lærer og utvikling av den lokale skole. En slik skole vil stimulere barn og unge til bedre læring og ha en samfunnsbyggende rolle.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti er derfor betenkt over evalueringer av Reform 97, som viser at skolen på mange områder svikter som samlende arena. Den klarer ikke å jevne ut forskjeller mellom elevene godt nok, men bidrar faktisk til å forsterke ulikheter i skoleprestasjoner og læringsutbytte, basert på kjønn, sosial bakgrunn og etnisitet. Dette er alvorlig fordi skolen etter disse medlemmers oppfatning, skal ha lik verdi og være like viktig for alle elevene som går der.

Disse medlemmer vil ha en skole der elevene får utvikle sine faglige, sosiale og kulturelle evner, i tråd og takt med egne forutsetninger. Skolen skal gi likeverdige muligheter for opplæring til alle i form av tilpasset, og ikke lik, undervisning.

Disse medlemmer er bekymret over situasjonen i grunnskolen, der den tilrettelagte undervisningen må vike for mer tradisjonelle undervisningsformer. Mye kateterundervisning og en stofftung læreplan gjør at lærerne har liten tid til tilrettelegging og oppfølging av hver enkelt elev. Samtidig fører stram kommune- økonomi til at det blir stadig flere elever pr. lærer.

Disse medlemmer ønsker å stimulere bruken av andre og alternative læringsformer i grunnskolen, slik at opplæringen i større grad kan sentreres om hver elev, og ikke lærebøkene. Et større mangfold av undervisningsmetoder og læremidler vil kunne gi større rom for elevenes ulike bruk og behov for dem. Samtidig må også de fysiske rammene rundt læringsmiljøet forbedres og tilpasses en mer mangefarget bruk, slik at skolene får rom for mer fleksible læringsformer.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Stortinget i 2002 vedtok en ny ordning med rentekompensasjon for kommunene og fylkeskommunene for å ruste opp skoleanleggene (jf. Kommunal- og regionaldepartementet, kap. 582 post 60 - Budsjett-innst. S. nr. 5 (2002-2003)).

Komiteen viser til at om lag halvparten av norske skoler ikke tilfredsstiller kravene til forsvarlige skolebygninger. Forfalne klasserom med dårlig inneluft ødelegger for elevenes helse, læring og trivsel. Komiteen viser til at det er viktig å få fortløpende opprustningen av norske skolebygninger, slik at alle skoler raskt kan tilfredsstille offentlige krav til forsvarlige bygninger og inneluft. Bare gjennom bedre skolemiljø får man bedre læringsmiljø.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet reagerer sterkt på at Regjeringen først vedtok å kutte over halvparten av tilskuddet til skolefritidsordningen (SFO), for deretter å legge det inn i rammetilskuddet til kommunene fra 1. august 2003. Disse medlemmer mener at kommunenes dårlige økonomi og svært varierende dekningsgrad av SFO-tilbud, vil føre til en svekkelse av skolefritidsordningen. Regningen vil gi seg i form av flere kutt i tilbudet og økte egenandeler, noe som vil ramme fattige barnefamilier, familier med funksjonshemmede barn og barn med spesielle behov særlig hardt. Disse medlemmer ønsker en utbygging, og ikke en nedbygging, av denne viktige velferdsordningen, og mener SFO-tilbudet må styrkes og foreldrebetalingen reduseres.

Disse medlemmer går derfor inn for en fortsatt øremerking av tilskuddet til skolefritidsordningen, slik at alle barn kan få et tilbud i skolefritiden.

Disse medlemmer vil sikre alle barn like muligheter til en aktiv fritid. Det skal ikke bare være de vel fungerende og funksjonsfriske forunt å få ta del i en kreativ og spennende barne- og ungdomstid. Ved siden av den kulturelle skolesekken er derfor en utvidet satsing på de kommunale kultur- og musikkskolene, etter disse medlemmers oppfatning, av stor betydning. Disse medlemmer vil peke på at målsettingen som Stortinget har satt om at 30 pst. av elevene i grunnskolen skal omfattes av tilbudet, langt fra er nådd og at etterspørselen er stor og ventelistene lange. Målet må være å gi alle som ønsker seg en plass i musikk- og kulturskolene et tilbud. Disse medlemmer ønsker derfor å øke tilskuddet til kulturskolene, få timeprisene ned og gjeninnføre tilskuddet til kvalitetsutvikling. Bare slik kan det bli rom for flere barn og flere kunstuttrykk i kulturskolene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker at det opprettes en tilskuddsordning, hvor kommunene får kompensert for sine utgifter til opprustning og oppussing av skoler.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til Budsjett-innst. S. nr. 2 (2002-2003) og vil påpeke at satsingen på den kulturelle skolesekken er et av de viktigste kulturtiltak for barn og unge i det kommende tiåret. Flertallet ser ikke minst også de positive muligheter som her ligger i å skape samhandling mellom skole og kultursektor på alle nivåer. Flertallet mener det er viktig at disse midlene virkelig kommer barn og unge til gode og bidrar til en reell styrking av deres muligheter til å oppleve og å delta i kultur- og kunstaktiviteter. Satsingen må ikke forsvinne i administrasjon eller generelle driftsmidler til ulike institusjoner, eller fordeles så tynt utover at det blir lite igjen til det enkelte tiltak.

Flertallet vil peke på at gjennom sosial læring, utdanning og deltakelse skal barn lære å ta ansvar, vise omsorg og utvikle kritisk sans og selvtilitt. Når barna begynner på skolen, er foreldrenes interesse for skolen

på topp. Flertallet mener det derfor er viktig at skolen på dette tidspunktet inviterer foreldre til et aktivt samarbeid og følger opp gjennom faste rutiner og konkrete tiltak. Flertallet mener at foreldrene og skolen vil ha stor gjensidig nytte av å samarbeide om grensetting. Derfor må rektor og lærere oppfordres til å trekke inn foreldre i skolens arbeid. Økende voldsbruk i samfunnet er en stor utfordring, forebyggende arbeid for å hindre mobbing og vold må få større plass. Mange skoler er flinke til å lære elevene konfliktløsning uten bruk av vold, og skolemekling har vist seg å være et effektivt og godt virkemiddel. Andre opplegg som for eksempel "Lev vel", utarbeidet av Det kriminalitetsforebyggende råd, legger vekt på kriminalitetsforebyggende arbeid i skolen. Flertallet mener at skolene må tilføres tilstrekkelig med ressurser for å arbeide med skolemekling og prosjekt som lærer elevene å løse konflikter uten bruk av vold. Flertallet vil peke på at Norge er i ferd med å utvikle seg til et flerkulturelt samfunn. Dette er en styrke og en berikelse, men kan også være en kilde til konflikt. Innsatsen for å bekjempe diskriminering og rasisme må etter flertallets mening styrkes. Forholdene må legges til rette slik at innvandrere kan bevare sin egen kultur samtidig som de integreres i det norske samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke nødvendigheten av å

- styrke norsk- og morsmålsundervisningen for barn av språklige minoritetsgrupper
- gi barn av minoritetsgrupper tilbud om barnehageplass
- bedre norskkunnskapene i innvandrerbefolkningen generelt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til St.meld. nr. 40 (2002-2003) og Innst. S. nr. 121 (2002-2003), der flertallet, alle unntatt Fremskrittspartiet, foreslår å etablere en prøveordning med en førstelinjetjeneste - "Åpen dør" - på enkelte skoler av en viss størrelse.

Flertallet mener at skolene må være åpne for å slippe til grupper som tradisjonelt ikke har vært innenfor skoleporten, som frivillige organisasjoner og frivillighetssentralene. Disse skal være et supplement til det pedagogiske personalet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at det i utformingen og organiseringen av trosopplæringen er viktig med lokale tilpasninger. Samtidig mener disse medlemmer at skolefritidsordningen ikke bør bli en del av trosopplæringen. Selv om SFO i dag er et frivillig tilbud, mener disse medlemmer at trosopplæring i denne tiden vil gi en uheldig sammenblanding. I tillegg vil det etter disse medlemmers mening kunne oppstå et uheldig skille mellom barn med forskjellige religioner/livssyn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti henviser til Sosialistisk Venstrepartis merknader i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om trosopplæring i en ny tid.

2.10 Kultur og media (jf. pkt. 1.7)

Komiteen støtter Regjeringen i at politikken som rettes mot barn og ungdom har samme mål og kvalitet som kultur- og mediepolitikken for befolkningen for øvrig. Undersøkelser tyder på at det som gir den beste sikkerheten for den kulturpolitiske satsingen rettet mot barn og ungdom, er at ansvaret legges til den delen av kommunesektoren som har ansvaret for kulturområdet. Gode økonomiske rammebetingelser for organisasjoner og enklere regelverk for offentlig støtte er viktig for å stimulere til mangfold og bredde i organisasjonslivet. Det er også nødvendig med gode rammevilkår for kulturbudsjetten sentralt og lokalt for å stimulere kultursatsingen overfor barn og unge. Satsing på barne- og ungdomsidrett er viktig.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det kommer frem skremmende undersøkelser om barn og unges inaktivitet, og flertallet foreslår at barn og unge har en time fysisk aktivitet på skolen hver dag.

Flertallet vil understreke viktigheten av å redusere det kommersielle presset og styrke forskningen på hvordan reklame og media påvirker barn og unge negativt. Flertallet er glad for at Regjeringen signaliserer at den vil foreta en helhetlig vurdering av regelverket om reklame rettet mot barn og unge og vurderer forbud om direkte markedsføring mot barn og unge. Artikkel 17 i FNs barnekonvensjon må ivaretas.

Flertallet viser til Regjeringens arbeid med "Nei til kommersielt press mot barn og unge - Tiltaksplan", hvor man legger opp en strategi med følgende hovedelementer:

- Få i gang en konstruktiv dialog med annonsører, reklamebransje, media og relevante organisasjoner for å skape debatt, holdninger og retningslinjer når det gjelder påvirkning av mindreårige.
- Utvikle læremidler, samt fremme informasjon og undervisning rettet mot barn og unge om forbrukeremner, og om reklamens påvirkning og idealer.
- Vurdere relevant regelverk i forhold til kommersiell påvirkning av barn og unge.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil poengtere det kjøpepresset barn og unge utsettes for gjennom media og reklamen. Disse medlemmer fremmet et privat forslag, Dokument nr. 8:31 (2002-2003) om endring av aldersgrensene for film og videogram og lovforbud mot kinoreklame for barn under 7 år. Etter at dette ble lagt frem, har Regjeringen selv kommet med signaler om at det er ønskelig å følge opp dette forslaget for å hindre kommersielt press på barn. Etter disse medlemmers mening ville en reklamefri kino for barn under 7 år være et vik-

tig tiltak for å motvirke det kommersielle presset. Mange barn er redde og kan ikke tolke den reklamen de blir utsatt for, som ofte er beregnet for ungdom eller voksne. Det produseres mange filmer i dag som benytter seg av topp moderne teknologi og får fram spektakulære effekter som gjør det vanskelig å skille mellom fiksjon og virkelighet for barna. Etter disse medlemmers oppfattelse er det nødvendig å sette absolutte aldersgrenser og fjerne ledsagerregelen for kino.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Internett-tilgangen for barn og unge er betydelig, og det er mange positive muligheter som ligger i dette nye mediet både med kunnskapsinnhold, virtuell kontakt og mer underholdningsartede elementer. Det er samtidig mange tilfeller der barn og unge i sin kontaktsøken har kommet ut for voksne som kan ha intensjoner som skader barn, dersom de møtes i virkeligheten. Her er det meget viktig med informasjon til barn og unge, for å lære dem strategier for å unngå å komme i slike farlige og potensielt skadelige situasjoner.

Disse medlemmer vil i samme forbindelse peke på at internettbransjen må være seg sitt ansvar bevisst og innføre et regelverk for å bidra til å bekjempe spredning av barnepornografi.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til et samarbeid med internettbransjen, med sikte på å innføre et regelverk som bidrar til å bekjempe spredning av barnepornografi."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det er allerede startet en dialog med bransjeorganisasjonene om uheldig og ulovlig informasjon om barn og unge - herunder barnepornografi - gjennom tiltaksplanen "Barn, unge og internett" (jf. kapittel 1.6.3 i meldingen). Dialogen og samarbeidet skal styrkes og videreutvikles, og problemstillinger knyttet til regelverk vil også bli vurdert.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et forslag om et generelt forbud mot reklame rettet mot barn."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at barn får være fysisk aktive en time hver dag i skoletiden."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at fysisk aktivitet i skolen i dag skjer for det første gjennom kroppsøvningsfaget. Faget har i dag en betydelig plass i læreplanverket når det gjelder totalt timetall i grunnskolen.

Bortsett fra når det gjelder norsk og matematikk, ligger kroppssøving helt i øverste sjikt når det gjelder totalt timetall i grunnskolen (f.eks. kroppssøving 798 timer, engelsk 703 timer og natur- og miljøfag 741).

Dersom økt fysisk aktivitet innenfor skoledagen medfører flere timer i kroppssøving, vil det påvirke skolens øvrige fag og arbeidsområder. Disse medlemmer viser for øvrig til at Kvalitetsutvalget, som vurderer hele strukturen og innholdet i grunnopplæringen, avga sin innstilling 5. juni 2003. Sammen med evalueringen av Reform 97 vil det danne grunnlaget for en helhetlig gjennomgang av grunnopplæringen, der omfanget av fysisk aktivitet også vil vurderes.

Komiteen vil understreke idrettsbevegelsens store betydning for mange barn og unge. Gode muligheter for å delta i ulike idrettsaktiviteter er grunnleggende for gode oppvekstvilkår. Omleggingen av tippenøkkel som Stortinget har vedtatt, vil gi en kraftig økning i bevilgningene til idrettsanlegg. Dette skal gå til å styrke nærmiljøanlegg og anlegg for barn og unge, og vil være en viktig styrking av oppvekstvilkårene. Idrettslagene utgjør en enorm verdi med et stort frivillig arbeid og tilbud til barn og unge. Det bør legges til rette for et nærmere samarbeid mellom idrettsbevegelsene og skolene, slik at barn og unge får enda bedre tilbud om idrettsaktiviteter, og skolen kan dra nytte av den store kompetansen og aktiviteten som finnes i idrettslagene.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, vil påpeke at det er en del sportsgrener som ikke er representert gjennom Norges Idrettsforbund eller tradisjonelle idrettslag.

Dette flertallet vil derfor understreke at det er viktig og nødvendig at det også ytes økonomisk støtte til anlegg til eksempelvis motorsport og andre sportsgrener, da dette er sport som mange barn og unge har stor glede av.

Komiteen vil peke på at kunst og kultur har en egenverdi, og at det er viktig som virkemiddel til å skape et samfunn der folk opplever at de har høy livskvalitet. Forståelse for egen kultur er viktig for å gi oss identitet, rotfeste og tilhørighet. Dette er videre viktig i møtet med fremmede kulturer slik at man kan møte disse med trygghet, åpenhet og respekt. Kunst og kultur bidrar til å gi oss visjoner og utløse kreativitet. Investering i kunst og kultur er derfor investering i et nyskapende samfunn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil derfor gi kulturaktivitetene et kraftig løft og øke kulturbudsjettet, og peke på viktigheten av

- at det legges bedre til rette for barns og unges deltagelse i kulturaktiviteter
- at kulturskolene sikres gode kår og videreutvikles
- at språkets og dialektenes betydning for identitet vektlegges sterkere i undervisningen

- at medieforskningen økes og at barn og unges forhold til utviklingen på medieområdet gjøres til et hovedpunkt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser med bekymring på at mange kommuner har så dårlig økonomi at de må legge ned kulturtilbud og musikk- og kulturskolene. Barns egne kulturaktiviteter er av stor betydning for trivsel og betyr mye for å styrke barnas selvbylde.

Disse medlemmer mener derfor at alle kommuner bør ha mulighet til å gi barn og unge et godt kulturskoletilbud.

Komiteen mener de frivillige organisasjonene har egenskaper som velferdsstat og næringsliv mangler, og som er viktig for samfunnsolidariteten. Aktiviteten har egenverdi som går utover aktiviteten i seg selv, blant annet i å utvikle sosiale fellesskap.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil derfor

- øke støtten til det frivillige barne- og ungdomsarbeidet
- at den nedre grensen for skatteplikt for frivillig virksomhet heves
- at kommunene gis anledning til opprettelse av dugnadsfond med skatteinsentiv som stimulerer innbyggerne til å gi pengegaver til frivillig arbeid og andre gode formål i lokalmiljøet av ikke-kommersiell karakter
- at frivillige organisasjoner gis mulighet til å bruke offentlige bygninger vederlagsfritt og at vakthold stilles til rådighet der dette er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at satsing på kulturtilbud til barn og unge må gjennomføres på samme måte som for andre grupper i samfunnet. Kulturtilbudet bør i størst mulig grad være basert på deltagelse og etterspørsel. Det er det frivillige og inkluderende kulturliv for barn og unge som bør støttes. Ved en støtte til frivillig og inkluderende lag og organisasjoner sikrer man at barn og unge får det tilbudet de ønsker, at de får mest mulig igjen for tilbudet, og at man får en sterk egeninteresse hos brukerne av kulturen for at midlene skal brukes best mulig uten å rotes bort på prestisjeprosjekter.

Disse medlemmer mener at barn og unge i utgangspunktet står sterkt i å vurdere de inntrykk som kommer gjennom massemedia. Samtidig ser disse medlemmer det som positivt at det arbeides med å stimulere barn og unge til å bli aktive og kritiske mediebrukere. Dette er først og fremst et ansvar som hviler på foreldre, mens skolen i sitt arbeid må støtte opp under dette. Disse medlemmer vil for øvrig vise til behandlingen av Mediemeldingen (St.meld. nr. 57 (2000-2001)).

Disse medlemmer konstaterer at Internett representerer en viktig informasjonskanal for barn og unge. Ikke bare er det viktig at alle barn og unge lærer seg å utnytte denne informasjonskilden, men man må erkjenne at barn og unge først og fremst må dyrke frem en sunn og kritisk holdning til innholdet. Med de utfordringer og problemstillinger en eventuell regulering av innholdet på nettet representerer, og med det forsprang i forståelse som mange barn og unge har i forhold til sine foreldre og voksne generelt, er det først og fremst gjennom holdningsskapende arbeid vi kan hjelpe barn og unge i sin bruk av de nye mediene.

2.11 Helse og sosiale forhold (jf. pkt. 1.8)

Komiteen ser i likhet med Regjeringen en rekke utfordringer knyttet til helse og sosiale forhold. Videreutvikling av tiltak og tjenester for utsatte grupper er en særlig utfordring. Livsstil og aktivitetsvaner går i en uheldig retning, og barn og unge utvikler en helseskadelig livsstil gjennom uheldige kostvaner, inaktivitet, risikoadferd og bruk av rusmidler. Det er en økning i forekomst av psykiske lidelser blant barn og unge. Komiteen støtter meldingens mål om å utvikle en helhetlig helsestasjonstjeneste som favner graviditet, barndom og ungdomstid. Den økte bemanningsplanen i "Opptrappingsplanen for psykisk helse" med 800 årsverk i helsestasjoner og skolehelsetjenester, 260 årsverk i psykososiale tjenester, kultur og fritidstiltak i kommunen er bra og nødvendig for å styrke det forebyggende arbeidet. Opptrappingsplanen for psykisk helse skal bidra til at behandlingstilbudet til barn og unge skal styrkes betraktelig. Planen innebærer også 205 flere døgnplasser, 265 flere dagplasser for barn og unge og 400 flere fagpersoner til poliklinisk virksomhet. Ved siden av ovennevnte tiltak skal utdanningstiltakene i psykisk helsevern for barn og unge økes med 50 mill. kroner i planperioden. Barn og unge står i dag lenger i kø til behandling for psykiatrisk behandling enn voksne. Det er i enkelte fylker først kø til vurdering og så settes man på ny venteliste for behandling. Dette er uakseptabelt, og etter artikkel 24 i FNs barnekonvensjon har barn rett til å få best mulig medisinsk behandling, og staten skal sikre barn nødvendig legehjelp. Komiteen forutsetter at dette følges opp i norsk lovverk.

Komiteen viser til at behandling av og kompetansen på spiseforstyrrelser har vært for dårlig, og det er helt nødvendig med den styrking på dette feltet som det legges opp til i meldingen.

Komiteen støtter videreføringen og styrkingen av arbeidet for å hindre uønskede svangerskap og abort, spredning av seksuelt overførbare sykdommer og prevensjonsveiledning, men vil understreke at det er nødvendig å styrke ulike tiltak over statsbudsjettet for å nå de ulike ungdomsgruppene.

Komiteen viser til at abortforebyggende tiltak er nevnt i meldingen og en henviser til tilgang til gratis p-piller.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senter-

partiet viser til at det som ikke nevnes, er angrepillen som nå brukes av mange ungdommer - den er reseptfri og benyttes av mange som et abortforebyggende middel.

Komiteen viser til behandlingen av St.meld. nr. 40 (2002-2002) og Ot.prp. nr. 9 (2002-2003) som omhandler barne- og ungdomsvernet og situasjonen for utsatte barne- og ungdomsgrupper.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at jenter som utsettes for kjønnslemlestelse blir for dårlig ivaretatt. Det må iverksettes tiltak som ivaretar og forebygger lidelsen til disse barna.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Handlingsplan mot kjønnslemlestelse og dokumentet Regjeringens innsats mot kjønnslemlestelse 2002. Disse tiltakene utgjør Regjeringens innsats mot kjønnslemlestelse.

Disse medlemmer viser til at oppfølgingen av Handlingsplanen gjennomføres i hovedsak som et nasjonalt prosjekt, "OK-omsorg og kunnskap mot kvinnelig omskjæring". OK-prosjektet har utarbeidet informasjon til unge jenter som står i fare for å bli omskåret, til kvinner som allerede er omskåret samt generelt forebyggende informasjonsmaterieil til minoritetsgrupper som har denne tradisjonen i sin kultur.

Disse medlemmer viser for øvrig til at før sommeren 2002 fikk organisasjonen Fadime midler til et skoleprosjekt for å informere elever om loven og deres rettigheter - og til en kampanje på Gardermoen. Det er også utarbeidet en informasjonsbank på prosjektets hjemmeside (www.okprosjekt.no). Denne er på tre språk og oppdateres kontinuerlig. Sentralt i arbeidet står kompetanseheving i offentlige etater som kan bli berørt av problemet, og OK-prosjektet er i gang med utarbeidelse av kurspakker for offentlige etater.

Disse medlemmer vil også kommentere det lokale underprosjektet, OK-Oslo, som har den somaliske befolkning i Oslo og bedring av deres levekår som fokus med særlig vekt på kvinner, barn og unge. De er i gang med kartlegging av behov for gruppen, driver ulike grupper og har etablert samarbeid med ulike offentlige instanser (f.eks. skole, helsestasjon).

Disse medlemmer er for øvrig også kjent med at Sosial- og helsedirektoratet gjennomfører en større skolering av helsepersonell som del av oppfølging av veilederen som er utarbeidet for oppfølging av lov om forbud mot kjønnslemlestelse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at helsefremmende arbeid og forebygging lønner seg fordi det gir folk bedre livskvalitet, og vil på sikt føre til at offentlige utgifter som vi finner igjen på justis-, helse- og sosialbudsjettene, vil gå ned.

Flertallet ønsker derfor å sette helsefremmende arbeid og forebygging på dagsorden og snu trenden fra reparasjon til helsefremmende og forebyggende arbeid.

Flertallet konstaterer en uheldig utvikling, der unge mennesker er under press når det gjelder karakterer, utdanning og krav i arbeidslivet. Å være vellykket betyr ofte å balansere mellom mange og motstridende krav. Kommersialiseringen og reklamen har snevret inn normalitetetsbegrepet og det er mindre rom for mangfold og individualitet. Mange unges selvbylde er blitt seksualisert og utseendefokusert.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at en kultur som dyrker vinnere først og fremst produserer tapere og vil

- ha forbud mot reklame i skolebøker
- ha forbud mot reklame på fjernsyn rettet mot barn
- ha opplysningskampanjer i ungdomsskolen som fokuserer på medias og reklamebransjens teknikker, spesielt i forhold til skjønnhetstyranni
- at det psykiatriske tilbudet til barn og unge rustes kraftig opp
- videreutvikle ungdommens helsestasjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at tall fra Oslo viser at omtrent en fjerdedel av ungdommene har brukt narkotiske stoffer. For resten av landet er tallet omtrent en femtedel. Det kommer stadig nye og mer avanserte rusmidler på markedet. Flere av disse kjennetegnes ved rask avhengighet og ødeleggelser i hjernen som fører til psykisk ubalanse. Forskning viser at jo tidligere barn og ungdom debuterer i forhold til sigaretter og alkohol, jo mer utsatt er de for å ta i bruk andre rusmidler som cannabis og sterkere stoffer.

I arbeidet med å forebygge rusmiddelmissbruk blant ungdom, mener flertallet det er nødvendig at hele samfunnet engasjerer seg. Ungdomspsykiatrien, PP-tjenesten og barnevernet må i samarbeid med foreldre og skole være med å forebygge og drive ettervern. Derfor er det etter flertallets mening viktig at disse miljøene mobiliserer mot rusmiddelmissbruk, samtidig som det gjennom lovverket signaliseres klare holdninger mot rusmiddelmissbruk.

Flertallet mener det er viktig med streng lovgivning og kontroll med alkoholomsetningen.

Komiteen ønsker et lovverk som sier at narkotika er uønsket og at bruk av narkotika slås ned på. Komiteen ønsker å forsterke arbeidet mot rus, anabole steroider og andre former for doping.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener dette kan skje ved å

- sørge for at foreldre gjennom skolen får informasjon og kurstilbud
- arbeide for et sterkere samarbeid mellom skole, hjem, sosialkontor, helsepersonell, politi og frivillige organisasjoner

- øke antallet utekontakter og oppmuntre voksne til å være natteravner
- styrke behandlingstilbudet for misbrukere
- bygge ut ettervernet
- intensivere kampen mot illegal omsetning og smugling av alkohol.

Komiteen er særlig bekymret for den økende voldskriminaliteten. Oversikt over registrerte forbrytelser viser at utviklingen for barn under 14 år er stabil, mens det er en økning i aldersgruppen 15-17 år og 18-20 år.

Selv om registrerte forbrytelser i aldersgruppen under 14 år er stabil, så rapporteres det om at førstegangsforbryterne blir stadig yngre. Forebyggende avsnitt hos politiet i Oslo forteller at nå er det barn i 12-13-årsalderen som er deres viktigste målgruppe.

Det er nær sammenheng mellom alkoholbruk og vold, og mellom narkotikamisbruk og vinningskriminalitet. Vold forekommer hyppigst i hjemmet. Denne type vold blir sjelden anmeldt og det antas at mørketallene er store. Komiteen vil påpeke at den viktigste innsatsen for å bekjempe barne- og ungdomskriminaliteten er å drive godt forebyggende arbeid i hjem, skole, barnehage og nærmiljø. Et tett samarbeid mellom ulike instanser i samfunnet er helt nødvendig.

Komiteen vil

- at det må bli økt oppmerksomhet om hjemmevolden
- at seksuelle overgrep mot barn straffes hardere
- opprettholde grensen på 15 år for kriminell lavalder
- at barn skal møte en klar reaksjon første gang de begår en ulovlig handling
- at flere saker oversendes til konfliktråd
- ha aktiv innsats for å oppløse gjengene
- at grunnskoler og videregående skoler har faste politikontakter
- at politiet skal ha tilstrekkelig med ressurser til å opprettholde/opprette forebyggende avdelinger som jobber spesielt mot barn og ungdom.

Komiteen vil påpeke at lovbrudd ofte er utslag av en vanskelig livssituasjon og at årsakene til at barn og unge begår kriminelle handlinger, ofte er sammensatt. Komiteen mener det er nødvendig med en helhetlig satsing for å motvirke rekruttering og hindre gjentakelse og viser i denne sammenheng til tiltakene i meldingen.

Komiteen vil vise til at forskning har vist at barn og unge som ikke opplever tydelig grensesetting, klarer seg markert dårligere enn de som blir møtt med grenser. Og dersom foreldre, de nære omgivelsene eller samfunnet ikke reagerer på lovbrudd, eller reagerer for sent, vil den unge selv være den lidende part.

Komiteen mener at målet med straff overfor unge må være ansvarliggjøring i forhold til egne handlinger, konfliktløsning og forsoning, samt oppgjør for skade.

Komiteen mener at konfliktråd bør brukes aktivt i saker med unge lovbrøyttere og at megling er en god

arbeidsmetode, en reaksjon og et tiltak som bør brukes mer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil særlig påpeke det arbeidet Klinikk for seksuell opplysning (KSO) gjør for barn og unge. KSO er et lavterskeltilbud til ungdom når det gjelder spørsmål knyttet til seksualitet, som spørsmål rundt prevensjon, veiledning, diagnostisering og behandling av seksuelt overførbare sykdommer. Hoveddelen av de besøkende er jenter, men det er en økende andel gutter som oppsøker klinikken. Foruten direkte konsultasjoner driver KSO bl.a. med telefonsamtaletjeneste, veileder og lærer opp helsepersonell fra hele landet, utarbeider metodebok for helsepersonell og driver systematisk seksualundervisning av ungdomsskoleklasser. Etter disse medlemmers oppfattelse har KSO en stor betydning for det forebyggende arbeidet i Norge innen området seksuell og reproduktiv helse.

Handlingsplanen mot uønskede svangerskap og abort mener at samtidig med at KSO har hatt systematisk seksualundervisning av skoleklasser, har det også vært en markant nedgang på aborter i Oslo. Disse medlemmer er bekymret over at dårlig økonomi har gjort at KSO ikke har kunnet holde klinikken åpen i alle skoleferier og i sommerferiene. Disse medlemmer vet at mange unge søker og har behov for veiledning nettopp i disse periodene hvor det er ferie og fritid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ønsker å fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i budsjettet for 2004 med en finansiering som øker bevilgningene til KSO for å sikre videreutvikling av opplæring og veiledning av helsepersonell, og drive fram nye viktige tiltak innenfor seksualundervisning bl.a. for å nå nye målgrupper."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Klinikk for seksuell opplysning (KSO) er et byomfattende tilbud tilknyttet bydel 5, Grünerløkka-Sofienberg, i Oslo kommune. I 1991 inngikk KSO en driftsavtale med Oslo kommune, og er i vesentlig grad drevet av kommunale midler. KSO driver derfor primært med kommunale oppgaver rettet mot ungdom og unge voksne om veiledning i samliv, seksualitet og prevensjon, samt opplysningsvirksomhet til ungdomsskoleelever i Oslo med formål å forebygge uønskede svangerskap, abort og seksuelt overførbare infeksjoner. Når KSO påtar seg landsomfattende oppgaver som kompetansetiltak for helsepersonell, har KSO fått midler etter søknad fra Handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort. Dette kan de fortsatt søke om for videreutvikling av opplæring av helsepersonell.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senter-

partiet vil understreke skolehelsetjenestens viktige rolle i folkehelsearbeidet blant barn og unge. Mange steder er skolehelsetjenesten blitt en salderingspost i kommunene. Mange steder er ikke skolehelsetjenesten god nok i omfang. Dette gjelder særlig skolehelsetjenesten i den videregående skolen. Det må tilføres ressurser til kommunene for å ivareta denne viktige delen av det forebyggende arbeidet for barn og unge. Ungdomshelsestasjoner bør bygges ut over hele landet, da dette har vist seg å være et lavterskeltilbud som brukes av ungdom og som er et målrettet og godt forebyggende arbeid. Disse medlemmer henviser videre til behandlingen i St.meld. nr. 16 (2002-2003) og Dokument nr. 8:18 (2002-2003) vedtatt i Stortinget 5. juni 2003, Folkehelsepolitikken og daglig utdeling av frukt og grønt til alle elever i grunnskolen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil bemerke at et aktivt friluftsliv er spesielt viktig for barn og unges helse og trivsel, og for å skape forståelse for natur og miljøvern. Det er viktig at barn og unge kan sikres tilgang til friluftsopplevelser i sine nærmiljøer, som fremmer fysisk aktivitet, motorikk, kreativitet og skaper tilhørighet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det i dagens moderne samfunn er et betydelig press på friområder, og disse medlemmer vil spesielt påpeke stadige dispensasjoner som blir gitt til bygging i strandsonene. Dette hindrer barns og unges bruk av strand og sjø på en naturlig måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til St.meld. nr. 39 (2000-2001) Friluftsliv - ein veg til høgare livskvalitet - der Sosialistisk Venstreparti mener fiske med håndsnoere skal gjøres gratis for unge opp til 18 år. Det er for å motivere til at flere unge skal velge jakt og fiske som hobby.

Disse medlemmer vil også nevne at bynær mark er lekeområder for barn og unge. Mange av disse områdene trues av boligbygging, hyttebygging, veier og annen infrastruktur som tar biter av bymarkene. Det er etter disse medlemmers syn viktig at lovverket sikrer allmennhetens bruk og tilgang til friluftsopplevelser i sine nærmiljøer over lengre tid, og blir vernet.

Disse medlemmer mener en aktiv prioritering av bygging av gang- og sykkelstier og kollektivtrafikk vil skape sunnere barn, et bedre oppvekstmiljø og gjøre det mulig for barn å ferdes trygt til venner og fritidsaktiviteter uten å bli fulgt eller kjørt av foresatte.

2.12 Arbeid og bolig (jf. pkt. 1.9)

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til den bebudede stortingsmeldingen om boligpolitikk som skal legges frem høsten 2003. Flertallet vil vurdere unges muligheter på boligmarkedet i behandlingen av meldingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser alvorlig på situasjonen for unges muligheter på arbeids- og boligmarkedet. Det at unge mennesker ikke er i arbeid er en sløsing med en av våre viktigste ressurser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det å etablere seg på boligmarkedet i dag for mange unge mennesker er vanskelig. Disse medlemmer slutter seg til de tiltakene meldingen foreslår, men mener at man skal ha lov- hjemlet rett til bolig.

Disse medlemmer vil henvise til Sosialistisk Venstrepartis merknader i Innst. S. nr. 95 (2002-2003) om boligtiltak for ungdom og økonomisk vanskeligstilte. Hovedbrukerne av leiemarkedet er ungdom og økonomisk vanskeligstilte. Leietakernes rettigheter er vesentlig svekket gjennom endringer i husleielovgivningen og fjerning av husleieregulering. Det bør gjennføres en regulering av markedet slik at ungdom har en mulighet til å greie seg økonomisk.

Det er en menneskerett å kunne disponere bolig. Sosialtjenesteloven gir ikke bostedløse en rettighet som det står nedfelt i menneskerettighetene. Byggforsks tall viser at mens 28 pst. av bostedløse bor på gaten, har om lag 18 pst. et tilbud om hospits eller lignende. Disse medlemmer mener døgnovernatting på hospits eller andre vilkårlige steder ikke kan tilfredsstille kravene til bolig slik det er nedfelt i menneskerettighetene, og viser til grunnlovsforslag om retten til bolig, jf. Dokument nr. 12:19 (1999-2000).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, mener meldingen er altfor defensiv når den sier at barnefamilier generelt ikke skal bo på hospits. Barnefamilier skal ikke bo på hospits, det har Stortinget vedtatt. Barn som bor på hospits lever under forhold som ikke er egnet for barn. Stortinget vedtok i forbindelse med Utjamningsmeldinga (St.meld. nr. 50 (1998-1999), jf. Innst. S. nr. 222 (1999-2000)):

"Stortinget ber Regjeringen medvirke til at bruk av hospits som boligløsning for barnefamilier og enslige barn og ungdom opphører."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at dette arbeidet er fulgt opp. I Sosialdepartementets kvalitetsveileder for bruk av midlertidig husvære, som kom den 3. juni 2003, heter det:

"Midlertidig husvære skal bare benyttes i akutte situasjoner, for eksempel ved brann, utkastelse, familiebrudd. Opphold i et midlertidig husvære skal derfor ikke strekke seg over lang tid. Det er viktig at det så vidt mulig umiddelbart iverksettes tiltak for å sikre et permanent botilbud når midlertidig husvære må benyttes. I praksis bør det innebære at sosialtjenesten sørger for en oppfølgingssamtale snarest mulig, hvor enten reetablering i eksisterende bolig eller nytt botilbud søkes sikret. Slikt botilbud bør ikke lokaliseres til steder som benyttes til midlertidig husvære."

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser for øvrig til kommunens plikt etter sosialtjenesteloven § 3-4 til å medvirke til å skaffe mer permanente boliger til vanskeligstilte og til rundskriv U-10/2002 om boligsosialt arbeid. Rundskrivet viser til virkemidler og tiltak som kan bidra til at den enkelte mestrer sin bosituasjon bedre. Målet er at antall utkastelser går ned. Kommunenes arbeid med å forebygge bostedsløshet vil redusere behovet for midlertidig husvære, og bedre bosituasjonen for de som har det vanskeligst.

Barnefamilier, barn og unge som har et akutt boligbehov må få tilbud om midlertidig husvære som er forsvarlig og egner seg for denne gruppen. Midlertidig husvære hvor personer med rusmiddelproblemer oppholder seg er ikke et egnet sted for barnefamilier, barn og unge. Kommunene må sikre at forsvarlige og egnede tilbud for denne gruppen er tilgjengelige når behov oppstår.

Kommunen skal føre internkontroll for å sikre at virksomhet og tjenester etter sosialtjenesteloven kapittel 4, herunder midlertidig husvære etter § 4-5, er i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, jf. sosialtjenesteloven § 2-1.

Før kommunen tar i bruk midlertidig husvære, bør det gjøres en vurdering av tilbudets standard. Der det er aktuelt å nytte samme husvære i gjentatte tilfeller, bør det inngås avtale med eieren.

2.13 Ungdomssatsing i distriktene og i større byer (jf. pkt. 1.10)

Komiteen støtter Regjeringen i at en skal ha gode oppvekstvilkår over hele landet. Satsing på barns og unges oppvekstvilkår er en avgjørende faktor for å sikre bosetting, verdiskapning og levedyktige lokalsamfunn over hele landet. Den enkelte skal ha reell frihet til å bosette seg der han eller hun ønsker, og dette forutsetter satsing på unge i distrikts- og regionalpolitikken.

Komiteen viser til at satsingen på ungdom i større bysamfunn for å styrke oppvekst- og levekårene må videreføres og opptrappes, da byene har store utfordringer. Dette må ikke gå på bekostning av tiltak rettet mot barn og unge. Ungdom med etnisk minoritetsbakgrunn står overfor spesielle utfordringer, og tiltak som fremmer integrering må vektlegges og opptrappes. Det bør spesielt satses på flere bykommuner, og innsatsen må rettes mot byer og områder som har størst behov og hvor levekårsulempene er størst.

Komiteen vil understreke betydningen av økt satsing på idrett og friluftsliv både i de store byene og i distriktene for å møte den økende fysiske passiviteten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet understreker at stimuleringstiltak til samarbeid mellom storbyer og omlandkommuner for å løse felles utfordringer på ungdomsområde må opptrappes. Koordinering og samordning av statlig innsats er meget viktig, og dette arbeidet legges til den tverrdepartementale arbeidsgruppen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke behovet for å stimulere til mer samarbeid mellom storbyer og omlandkommuner for å løse felles utfordringer på ungdomsområdet.

2.14 Internasjonal kontakt og samarbeid (jf. pkt. 1.11)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter meldingen når det gjelder betydningen av økt internasjonal kontakt og samarbeid på barne- og ungdomsområdet både mellom ungdom og mellom offentlige myndigheter i ulike land. En må mer aktivt enn tidligere forholde seg til internasjonale og globale problemstillinger, og det er nyttig og helt nødvendig å bruke hverandres kunnskap og samarbeide om ulike tiltak på vanskelige felles problemområder. Kunnskapen og innsikten som ungdom får gjennom internasjonalt samarbeid er en forutsetning for utviklingen av kunnskapsnasjonen Norge. Flertallet støtter Regjeringens forslag til tiltak om nordisk og internasjonalt samarbeid. Norge må være pådriver og delta aktivt i det internasjonale arbeidet på de ulike områdene, det er Norge forpliktet til gjennom ulike avtaler.

2.15 Økonomiske og administrative konsekvenser (jf. pkt. 1.12)

Komiteen er glad for at meldingen konkluderer med at det er behov for økte midler for å styrke og videreutvikle arbeidet på barne- og ungdomsområdet og mener dette må få konsekvenser for de årlige budsjettene. Regjeringen legger opp til en styrket innsats for å bedre oppvekstmiljøet for barn og unge. Dette er nødvendig for å møte de store utfordringene vi står overfor når det gjelder barns og unges oppvekstvilkår. Det stiller lokale og sentrale myndigheter overfor nye, store utfordringer.

Komiteen viser også til at flyktningbarn har rett til nødvendig vern og humanitær hjelp etter FNs barnekonvensjon artikkel 22. Flertallsvedtakene fra behandlingen av St.meld. nr. 40 (2001-2002) jf. Innst. S. nr. 121 (2002-2003) som omhandler enslige mindreårige asylsøkere må sees på i sammenheng.

Komiteen vil understreke at Kommunal- og regionaldepartementet er hovedansvarlig departement for arbeidet med enslige mindreårige asylsøkere, spesielt under mottaksfasen.

Komiteen viser for øvrig til punktet i Innst. S. nr. 121 (2002-2003) som lyder:

"Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2003 utrede om barnevernloven bør endres, slik at enslige mindreårige asylsøkere under 18 år på lik linje med enslige norske barn blir ivaretatt av barnevernet ved ankomst til Norge."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det vil være fornuftig at vedtaket sees i sammenheng med oppfølgingen av rapporten fra den tverrdepartementale arbeidsgruppen om bedre oppfølging av enslige, mindreårige asylsøkere og flyktninger, fordi denne rapporten bl.a.

drøfter alternative mottaks- og bosettingsmodeller for enslige mindreårige og barnevernstjenestens rolle og ansvar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at investeringer til barn og unge er en investering i framtida. Tiltak rettet mot disse gruppene vil på sikt spare samfunnet for store reparasjonsutgifter. Den økonomiske situasjonen for mange kommuner er vanskelig, og mange har problemer med å gjøre opp budsjettene i balanse.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener dette i stor grad skyldes underfinansiering av nye reformer. Dette medlem mener derfor det er viktig å sikre kommunene større inntekter, særlig i form av frie midler. Dette medlem ønsker også å slette kommunal gjeld, slik at midler som i dag brukes til renter og avdrag, kan frigis til tiltak rettet mot barn og unge.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at meldingen i altfor liten grad tar opp situasjonen og retten til funksjonshemmede barn og unge. Tiltak og konkret politikk på dette viktige området må Regjeringen komme tilbake med til Stortinget.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at Regjeringen har bebudet en stortingsmelding om nedbygging av funksjonshemmende barrierer: Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen vil her blant annet fokusere på barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier, og i denne meldingen gis en oversikt over viktige utfordringer, mål og videre arbeid knyttet til denne målgruppen.

Siden situasjonen for barn og ungdom vil bli drøftet i denne samlede meldingen, mener flertallet at det ikke er hensiktsmessig å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om dette.

Komiteen imøteser denne meldingen og vil understreke behovet for en grundig gjennomgang av de funksjonshemmedes situasjon.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med helhetlige og konkrete tiltak mot fattigdom i barnefamilier.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen vurdere å opprette en tverrdepartemental gruppe som skal ha ansvar for en helhetlig koordinering av politikk som angår barn og unge.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:*Forslag 3*

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til et samarbeid med internettbransjen, med sikte på å innføre et regelverk som bidrar til å bekjempe spredning av barnepornografi.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at barn får være fysisk aktive en time hver dag i skoletiden.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 5*

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med en sak om opprettelse av et oppveksttilsyn.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 6*

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et forslag om at det skal gjennomføres et barne- og ungdomsregnskap i all offentlig forvaltning på alle politikkområder.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et forslag om en barne- og oppvekstlov.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som stimulerer norske kom-

muner til å opprette egen kontaktperson/talsperson for barn og unge.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen vurdere å opprette et ungdomsråd som skal ha representanter i den tverrdepartementale gruppen.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med et forslag om et generelt forbud mot reklame rettet mot barn.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake i budsjettet for 2004 med en finansiering som øker bevilningene til KSO for å sikre videreutvikling av opplæring og veiledning av helsepersonell, og drive fram nye viktige tiltak innenfor seksualundervisning bl.a. for å nå nye målgrupper.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 39 (2001-2002) - Oppvekst og levekår for barn og ungdom i Norge - vedlegges protokollen.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 12. juni 2003

Sonja Irene Sjøli
leder

May Hansen
ordfører

